

ששת¹ ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך כו', הנה ידוע דברי רז"ל² מה שביעי רשות אף ששה רשות ולילה ראשונה חובה כו', ויש להבין למה השביעי רשות. וגם להבין ענין מצות אכילת מצה מה היא כו'. הנה בזוהר³ אמרו דמצה נק' מיכלא דמהימנותא, וביאור זה היינו מ"ש⁴ ורעה אמונה, ואין הפי' שהאמונה היא הרועה, אלא בהיפך, שיש רועה שהוא זן ומפרנס את

שער חג המצות

תטז

האמונה כו'⁵. והענין הוא ידוע⁶ דכנ"י נק' אמונה, ע"ש שהמה מאמינים בה' אחד, והוטבע אמונה זו בנפשותם בירושה מאבותיהם שהיו מרכבה כו'⁷, ושיתוסף באמונה זו חיות ושפע אור הוא ע"י רועה הזן ומפרנס אותם, וכמ"ש⁸ רועה ישראל כו', וכמ"ש במ"א⁹. וע"י אכילת מצה ג"כ תתחזק האמונה בלב כנ"י, ונק' מפני זה מיכלא דמהימנותא.

ולהבין הטעם, הנה¹⁰ תחילה יש להבין שרש ענין

האמונה מה היא, הנה כתיב¹¹ אנכי ה' אלקיך

אשר הוצאתיך מארץ מצרים כו', וידוע קושית המפרשים¹² למה לא אמר יותר פלא מנס דיציאת מצרים, והוא אשר ברא את השמים והארץ כו', שהרי בניסים דמצרים היה רק יש מיש, כמו מכת הדם שנהפך המים לדם כו' וכיוצא בה, ובהתהוות שמים וארץ הרי היה בחי' יש מאין כידוע. אך הענין הוא¹³, דבאמת התהוות השמים וארץ מאין ליש אין זה נחשב לפלא כלל לגבי עצמות המאציל ית', כי הלא ידוע דכל השתלשלות של הנאצלים והנבראים כו' הם רק מבחי' דבור העליון לבד, כמ"ש¹⁴ בדבר ה' שמים נעשו כו',

[רפד, ב]

1) מאמר זה נאמר ע"י כ"ק אדה"י ביום שביעי של פסח תקס"ד, ובהמשך אליו נאמרו ב' הביאורים דלקמן (הביאור הב' נאמר בליל אסרו חג), ונרשמו ע"י כ"ק אדה"א בס' מאמרי תקס"ד (נמצא בכת"י מעתיק מס' 1146 עם הגהות אדה"צ, ובכת"י מעתיק מס' 78. המאמר והביאורים הוגהו כאן ע"פ ב' כת"י אלו).

בגוה"ק כ"ק אדה"א (מס' 1194) נכתב מאמר זה פעם ב' (בכותרת בגוה"ק: חגה"פ בעזרה התקס"ד, בשינויים ובאריכות, ונדפס בסה"מ תקס"ד ע' פח ואילך ובמאמרי אדה"א ויקרא ח"א ע' שצז' ואילך**). אלא שנמצא רק עד לקמן פיסקא "וזהו כוונת", והמשך המאמר לא נרשם בגוה"ק (המאמר נפסק באמצע העמוד, ויתר העמוד ודפים אחדים לאחריו חלקים).

המאמר והביאורים נתבארו בארוכה (בשינוי הסדר וכו') ובתוס' ביאור (***) בשער האמונה לאדה"א פרקים ד"א (יב, א – כג, א); יד"כ (לב, ב ואילך). הגהות אדה"צ על המאמר והביאור נדפסו באוה"ת פסח ע' תלו ואילך (קיצור הגהות על הביאור הב' עד אמצע סעיף ג). תמו ואילך (קיצור המאמר בתוס' הגהות). ס"ע תמו ואילך (קיצור הגהות על הביאור הא'). ס"ע תמו ואילך (הגהות על הביאור הב'). פ' ראה ע' תשכו ואילך (לשון המאמר בתוס' הגהות וכו'). תשדמ ואילך (לשון הביאור הא' בתוס' הגהות וכו').

כו"כ מעניני המאמר והביאורים הובאו ונתבארו בד"מ מצות חמץ ומצה (כב, ב ואילך). ד"ה ששת ימים תרמי' (הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש בכת"י 1029, ולא נדפס לע"ע). ד"ה מצות יאכל תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רלב ואילך, רלג ואילך. רמג ואילך). המשך ד"ה ששת ימים תרל"ה (סה"מ תרל"ה ח"א ע' רלה ואילך. רמג ואילך. רמו ואילך). ד"ה ששת ימים תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' עג"א).

כמה מעניני המאמר הובאו ונתבארו בכ"מ – כנסמן לקמן בהערות: 10, 13, 21, 22, 24, 26, 27, 38, 40, 113, 118, 124, 149, 157, 158, 162, 169, 198, 208, 211. 2) פ' ראה טו, ת.

3) פסחים קכ, ס"ע"א. מכילתא ופרש"י בא יב, טו. ת"כ אמור פ"א. וראה שוע"ר או"ח סי' תעה ס"לב.

4) ראה זח"ב מא, א, קפג, ב. וראה (נוסף לנסמן בהערה 1) לקו"ת צו יג, ד. אמור לד, ג. מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תקלד ואילך. ס"ע תקלו ואילך. ע' תקמו ואילך. תקנ ואילך. תקס"ג ח"א ע' רפג. שעא. תקס"ה ח"א ע' תכט ואילך. תקס"ט ע' נט. תק"ע ע' סת. עה. לקמן תלו, ג. שער האמונה לאדה"א, ב ואילך. תוי"ח בא צב, א, צה, א ואילך. קי, ס"ע"ב ואילך. קטז, ג ואילך. סה"מ תרל"ח ע' קא. תרמ"ג ע' קח ואילך (וראה שם בהוספות**** שבתחילה ה' הד"ה ששת ימים, ונתבארו שם הענינים שבסה"מ תרכ"ז ותרל"ה שבהערה 1. וראה הנסמן לשם לקמן הערה 10). ועוד.

5) תהלים לג, ג.

* הגהות אדה"צ שבכת"י הנ"ל לא נדפסו לע"ע, אך שולבו הגהות אלו – בתוס' הגהות וביאור – באוה"ת פ' ראה זלקמן בהערה; לקמן בהערות נעתיק כמה מהגהות אדה"צ על לשון המאמר. בהגהות על הביאור הב' חילק אדה"צ את המאמר לאותיות, ונרשמו לקמן בפנים בחצאי ריבונ.

** וראה מ"ש"כ במאמרי אדה"א שם בהערה שבתחילת המאמר.

*** כמה פרטים שנתבארו שם מיוסדים גם על המבואר בד"ה להבין שרש ענין חמץ ומצה שבמאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תקנ ואילך (שעליו מיוסד המבואר בשער האמונה ופרקים א"ג; יא"ש).

**** בוצאת תש"ב ואילך – ע' ת. בהוצאות הקודמות – ע' שכ.

6) ראה (נוסף לאוה"ת פ' ראה שבהערה 1 ע' תשכח – ושם נסמן לזח"ג קי, ב. רכה, ב. ועוד) תוי"א תשא קיא, א ואילך. קיב, ב ואילך. לקו"ת ואתחנן ד, ב ואילך. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' עד. ריג ואילך. פרשיות ח"א ע' ששה ואילך. תקס"ג ח"א ע' קעו. קעט. קצ. תקס"ה ח"ב ע' תשלו. תשדמ ואילך. תשעג. דרמ"צ סה. א"ב. ועוד.

7) ראה מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' ששה. כתובים ח"ב ע' ג. תקס"ג ח"א ע' קעו. דרך חיים צה, א. ועוד. וראה גם לעיל רפ, ג ובנסמן שם – שמל' נק' אמונה.

8) ראה תניא ס"ש"ב פ"ג (מב, ס"ע"א ואילך). ועוד. וראה שבת צז, א.

9) תהלים פ, ב.

10) בהבא לקמן (עד פיסקא: וזהו כוונת) – ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) סה"מ תרל"ח ע' קא"ק. תרמ"ג ע' קטז ואילך. תרנ"ז ע' שמו. עטר"ת ע' שש; ששה ואילך.

11) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

12) ראה ראב"ע, טור הארוך, מזרחי וגו"א ע"פ יתרו שם. כוזרי מאמר א אות כה"כ (הובא בדרשת תורת ה' תמימה לרמב"ן – כתיב רמב"ן ח"א ע' קנא). אברבנאל יתרו שם (שאלה ז). ואתחנן שם. תפארת ישראל למהר"ל פ"ז. של"ה עשרה מאמרות מאמר ג' וד' (מו, ב, נב, ד. בהוצאת יד רמה – אות צב. קנט). מס' פסחים מצה עשירה (קנד, א. קסד, א. בהוצאה הנ"ל – אות רעה. ססד). מס' שבועות (קפט, א. בהוצאה הנ"ל – אות קנו). וראה גם בחיי עה"פ יתרו שם. ועוד. וראה הנסמן בהערה הבאה.

13) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1 והערה 10) אוה"ת שמות ע' עה. בא ע' רסת. ב'תנתקבג. יתרו ע' תתקג. תתקטו. בחוקותי ע' קצז. אמור ס"ע תתסח. שבועות ע' 64. פ' ראה ע' תשמב-תשמג. דרושים לר"ה ע' א'תמג. סה"מ תרכ"ו ע' ג ואילך. תרכ"ט ע' רכ ואילך. תר"ל ע' נג"נד. תרל"א ח"א ע' קסט. תרל"ד ע' קסה ואילך. תרל"ח ס"ע קא ואילך. תרל"ט ח"א ע' קח. רלז. תרנ"ד ע' קלב. קלט. תרנ"ז ע' עד.

המשך תרס"ו ע' תרג. תריג. סה"מ אעתי"ר ע' עג. ס"ע עה ואילך. ע' קמג. המשך תער"ב ח"א ע' רנט. תעז. תפד. סה"מ עזר"ת ע' קמ. ס"ע קמו ואילך. תרע"ח ע' קעא. רכו. עטר"ת ע' קח. שכג. של. ד"ה וספרתם וד"ה כה תברכו תשמ"ה (התועדויות תשמ"ה ח"ד ע' 2128. 2243 ואילך). אנכי תשמ"ט (תוי"מ סה"מ מלוקט ח"ג ע' שח ואילך. בהוצאות הקודמות – ע' קעה ואילך). לקו"ש ח"א ע' 235. התועדויות תש"ג ח"ב ע' 274 ואילך. ועוד. וראה גם לקו"ת במדבר י, ג. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תכו. לקמן תנא, ס"ע"א. תנג, א. וראה גם ראב"ע וכוזרי שם. של"ה עשרה מאמרות (נב, ד. בהוצאה הנ"ל – אות קנט) ומס' פסחים שם.

14) תהלים לג, ו.

לא יתכן לקרות אמונה²⁶, כי עיני בשר ג"כ ישיגו כו', אך להיות כי הנפש אלקית נתלבש בלבוש שק דקליפת נוגה, שהוא חומר הגופני כו', לזה²⁷ צריך התבוננות יש מאין כו' כדי להסיר העוורון דעיני בשר הרואים את הטפל לעיקר כו', ואין משיגים ביטול הטפל היש לגבי האין העיקר כו', ושכל דבר נברא יש גשמי בטל לגבי כח הרוחני האלקי המחיה ומהוה אותו מאין כו', וע"ז הענין נתקן כל סדר התפלה בריבוי שבחים, איך שהוא ית' אדון כל המעשים כו', ותוכן הכוונה הוא כדי להסיר מסך מבדיל דחומר הגוף כו', עד שיקבע בנפשו הבהמית ג"כ איך שהטפל בטל לגבי העיקר, עיקרא ושרשא דכולהו עלמין וכולא קמיה כו'²⁸, ומרומז כ"ז בדברי התפלה בפסוקים רבי', כמו כל סדר ברכת יוצר אור המלך המרומם כו' דברי אלקים חיים ומלך עולם כו', וכן בברוך שאמר בפסוקי דזמרה הכל בדרך זה, איך שמדבור א' נתהוו כל הנבראים, וזהו ברוך שאמר והיה העולם וכידוע²⁹. ואמנם, במצות היחוד בק"ש באמרו שמע ישראל כו'³⁰ הוא במדריגה גבוהה הרבה מכל השבחים שבתחילה, וכולם לא היה רק הכנה אליה כו', כי הנה, ענין ה' אלקינו ה' אחד³¹ הוא בחי' השגת מהותו ועצמותו ית', משא"כ השגת כח הפועל בנפעל אינו אלא השגת מציאותו לכד כנ"ל. וזהו ואהבת את ה' אלקיך³¹ המיוחד לנפש האלקית בלבד, כי זאת היא הנק' אמונה שנתייחדה לכנ"י בלבד, והוא שיאמינו בבחי' סוכ"ע שלמעלה מעלה מגדר השתלשלות וגדר השפעה או התפשטות וגילוי אור כו', אלא מבחי' העצמות והמהות של אא"ס ב"ה, וכמשל עצמות ומהות האדם שאין גילוי הדיבור ערוך לו כלל וכלל וכידוע, ולעצמותו ומהותו ית' אין לאוה"ע חלק כלל רק ישראל לבדו חלק אלוה³² כו'.

[רפד, ד] וזהו אנכי ה' אלקיך, פי, אנכי מי שאנכי³³, שלמעלה מעלה מבחי' התפשטות וגילוי אור, עד שאינו נתפס בגדר השגה ודעת בנבראים ונאצלים כו', וזהו מי שאנכי, שלמעלה מן הדעת וההשגה, וכמ"ש³⁴ ישת חשך סתרו כו', שהוא בחי' העלם העצמיות, הוא אלקיך כו', כי בכנ"י בלבד הוא שנשפל וירד להיות משכנו בהם בהלבשה וצמצום כו'. וזהו אתה הראת לדעת כי הוי'²⁵, שהוא סוכ"ע כו'³⁵, הוא

יידוע ענין הדבור למטה שאינו אלא בחי' גילוי והתפשטות בלבד, ולא עצם מעצמיות ומהות האדם כלל, כמו"כ בחי' דבור העליון של המאציל והבורא כו' היינו רק בחי' גילוי ההעלם¹⁵ העצמות, והיינו ענין מדת מלכותו ית'¹⁶, שהוא מקור כל חיי העולמים של הנאצלים ונבראים כו' כידוע, ועד"מ הידוע ממדת מלכות ב"ו שאין על אנשי המדינה רק התפשטות מציאות מלכותו, ולא מעצמותו ומהותו כלל כו', אבל לגדולתו העצמי ית' אין לה חקר¹⁷ וגבול כלל כמו שהוא בעצמות א"ס כו'. ואמנם, לפי שהוא בעצם א"ס, לכך גם בחי' התפשטות וגילוי האור שלו הוא בבחי' א"ס¹⁸, כי לפי ערך מהות כח הפועל כן ערך התפשטות כחו בפעולה והמשכה כו' כידוע¹⁹, וע"כ גם זאת ההארה הגלויה בבחי' דבור בלבד הנה ידוע בכתבי האר"י ז"ל שנתפשטה עד אין קץ ותכלית, שהן נ' אלפי יובלות כו'²⁰, דהיינו שיהיה עליות רבות כ"כ כו', והכל במדת מלכות בלבד, וד"ל.

והנה²¹ ידוע דגם חסידי אוה"ע מאמינים ומשיגים בכח הפועל אלקי בנפעלים שהוא מאין ליש כו'²², וקצת מהם²³ יתפעלו מזה וישמרו מעשות רע כו'²⁴, וא"כ מה זו האמונה שנתייחדה לכנ"י בלבד כו'. אמנם הענין הוא, דאם לא תהיה ההתפעלות רק מהתבוננות יש מאין בלבד, לא לזאת הושפלה הנפש האלקית, שהרי גם חסידי אוה"ע יכירו בזה כו', והרי נאמר²⁵ אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים כו', וזאת היא האמונה. משא"כ כח הפועל בנפעל

- 15) ההעלם העצמותי: בכת"י 1146 הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ע' תשכט) תיקון אדהצ"צ במקום תיבות אלה: "הארה כו'".
- 16) שמלכות היא בחי' דיבור – ראה לעיל שד"מ, סע"ד. וש"נ. שמלכות היא רק בחי' גילוי – ראה לעיל קלו, סע"ג. וש"נ.
- 17) ע"פ תהלים קמה, ג.
- 18) ראה לעיל שסו, ג ובנסמן שם. וראה עוד לקו"ת שלח מג, ד. סה"מ תקס"ג ח"א ע' שלה. ועוד.
- 19) ראה סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתעז. תרס"ג ח"ב ע' סד. ועוד.
- 20) ראה לעיל מ, ב. וש"נ.
- 21) בהבא לקמן (בפיסקא זו) בהפרש שבין אמונת בני"י ואמונת חסידי אוה"ע – ראה (נוסף לנסמן בהערה 1 ובהערה 10) דרמ"צ עב, א. סה"מ תרנ"ה ע' קכד. המשך תערי"ב ח"ג ע' אקפב. סה"מ עזר"ת ע' קנה. תרפ"ב ע' כב; ל ואילך. שסב. תרפ"ח ע' סח"ט; עז ואילך. ד"ה שימני כחותם תר"ץ (סה"מ קונטרסים ח"א זו, סע"ב ואילך; ק, סע"א ואילך). סה"מ תרצ"ב ס"ע קנו ואילך. ד"ה כי תשא תשי"א (ת"מ ח"ב ע' 262 ואילך). כימי צאתך תשל"ז (סה"מ תשל"ז ס"ע 202 ואילך). לקו"ש ח"א ע' 240. ח"ג ע' 1015. ועוד. וראה ספר הערכים ערך אומות העולם ס"ב סק"ב (כרך ב ע' עדר ואילך). וראה עוד לקמן תמד, ב ואילך. וש"נ.
- 22) ראה (נוסף לנסמן בהערה הקודמת) מש"כ בזה באוה"ת ראה שבהערה 1 (ע' תשכט). לקו"ש ח"ט ע' 19. הערה 19.
- 23) וקצת מהם: ראה לעיל הערה 1 שמאמר זה נכתב פעם ב' בגוכתי"ק אדה"א, ושם (סה"מ תקס"ד ע' 3. מאמרי אדה"א ויקרא ח"א ס"ע שצ"א): "והרבה יש מהם שנק' חסידי אוה"ע". ובאוה"ת פ' ראה שם – ליתא תיבות אלו.
- 24) ראה מש"כ בזה בסה"מ תרס"ד ע' נב שהוא דוקא בחסידי אוה"ע. וראה מש"כ עוד בזה בסה"מ עת"ר ע' עט. המשך תערי"ב ח"ב ע' אקפב.
- 25) ואתחנן ד, לה.

- 26) ראה מה שמעיר בזה בספר הערכים שם סוסק"א ובהערה 86 (ע' עדר).
- 27) ראה לקמן ב, ביאור" (תכ, ד ואילך). וראה מש"כ בזה בהמשך תערי"ב ח"ב ע' תשס. סה"מ עטר"ת שבהערה 10 (ס"ע שסו). עזר"ת ע' ריט.
- 28) ראה זח"א יא, ב.
- 29) ראה לעיל לט, ד. וש"נ.
- 30) ואתחנן ו, ד.
- 31) שם, ה.
- 32) אלוה: בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ס"ע תשל) כתב במקום תיבה זו: "הוי' עמו".
- 33) ראה לעיל קכג, ד. וש"נ.
- 34) תהלים יח, יב.
- 35) ראה לעיל נה, א. וש"נ.

שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע כו', לפי שגם הקטנות הדעת דשור יכיר בבעליו כשזנו ומפרנסו איזה זמן כו', וזהו ק"ו להבין שישראל יוכל לידע ולהכיר את בוראם בבחי' קטנות המוחין עכ"פ, וכמשל הנ"ל בתינוק שיודע לקרות אבא כו', וד"ל. והנמשל מזה יובן למעלה למשכיל בבחי' כנ"י בצאתם ממצרים, שהיו בבחי' קטנות המוחין מאד מאד, כמ"ש⁴⁴ ואראך מתבוססת בדמ"ך כו', וכתב⁴⁵ ממצרים קראתי לבני כו' כי נער ישראל ואהבהו כו', נער הוא בחי' קטנות המוחין דתינוק שאינו יודע רק לקרות אבא כו', והוא שיקראו לעצמות אא"ס ב"ה כי אתה אבינו⁴⁶, שהוא ענין האמונה הנ"ל שלמעלה מעלה מבחי' השתלשלות כו', זה היה ע"י מצות אכילת מצה בליל הראשון, דהיינו כשטעמו טעם דגן כו', אז נכנס בהם מה שלמעלה מן הדעת, שהוא השגת מהות אור א"ס ב"ה דלית מח' תפיסא ב"י כנ"ל, לתוך דעת והכרה עכ"פ שידעו לקרות אבא כו', בבחי' ביטול גדול לאנכי מי שאנכי כו' כנ"ל, וד"ל.

[רפת, א]

אך מה שסיבת המשכה שלמעלה מן הדעת לתוך דעת והכרה בתינוק ע"י טעימת דגן דוקא, הנה ידוע דהדגן הוא הלחם, שהוא בחכמה, כ"ח מ"ה⁴⁷, כמ"ש בכתבי האריז"ל⁴⁸, וכמ"ש במ"א באריכות⁴⁹ על ענין ברכת המוציא לחם כו', וע"כ כשיטעום טעם דגן יכנס בו מוחין דאבא, שלמעלה מן ההשגה וההבנה כידוע⁵⁰, בבחי' גילוי בדעת והכרה עכ"פ שידע לקרות אבא כו', משא"כ בימי יניקתו חלב אמו לא נכנסו בו עדיין בחי' מוחין דאבא אף בקטנות דהכרה כו', וכמבואר כל זה במ"א⁵⁰, וד"ל. והנה ידוע⁵¹

האלקים²⁵, כח הפועל בנפעל³⁵, בתכלית היחוד, ולא שהוא אלקים בלבד כאוה"ע דקרו ליה אלהא דאלקיא כו'³⁶, וד"ל. ובכ"ז מתורץ קושית המפרשים הנ"ל, שהרי כריאת שמיים וארץ אינו אלא מבחי' גילוי אור דבחי' דבור עליון כו', דכלא חשיב לגבי העלם העצמות, ואין זה פלא כלל, משא"כ אנכי מי שאנכי אשר הוצאתיך מארץ מצרים, מעשרה כתרין דנוגה כו'³⁷, להאמין בעצמות אור א"ס ב"ה כנ"ל, וד"ל.

וזוהו כוונת הזוהר דמצה נק' מיכלא דמהימנותא, פי' ע"י המצה נמשך האמונה הנ"ל בכנ"י בבחי' עצמות אא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' התפשטות וגילוי אור כנ"ל³⁸. והטעם שע"י המצה דוקא, הנה יש להקדים בזה מארז"ל³⁹ דאין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן דוקא, וזה פלאי, למה יהיה סיבת הדעת בתינוק משיטעום טעם דגן דוקא. אך הענין הוא⁴⁰, דאינו אומר אלא יודע לקרות אבא כו', פי' הקריאה בלבד שקוראו אבא, אבל אינו בידיעה והשגה אמיתית באיכות הענין איך שהוא אביו, דהיינו שהולידו וכיוצא, שיכיר וישיג במהות אביו, ואיכות רחמנותו ואהבתו אליו במה שזן ומפרנסו כו', שהרי אין התינוק הקטן מכיר כלל בכל זה, ועכ"ז הוא קוראו אבא אבא כשהוא בן ג' שנים ופחות כידוע, ונמצא שהדבר זה שיודע לקרות אין ידיעה זו מצד עצמות השגתו, אלא ידיעה זו נמשכת מלמעלה מן הדעת⁴¹ כו'. ואיננה למעלה מן הדעת לגמרי, שהרי יודע עכ"פ לקרות, דהיינו שמכירו בהכרה גמורה, ולא יפנה לקרות לזולתו אבא כו', אלא צריך לומר שנמשכת ידיעה זו והכרה זו מלמעלה מן הדעת לתוך דעת והכרה, אך שאינה הידיעה כמו שהיא למעלה מן הדעת בהרחבה, אלא הולכשה והושפלה בבחי' קטנות המוחין, דהיינו⁴² בבחי' הכרה בלבד. כמו ע"ד הכרת השור והחמור את בעליו, שנא'⁴³ ידע

(36) ראה מנחות קי, א. וראה גם לעיל קסה, ג ובנסמן שם בענין שרש אוה"ע בשם אלקים כו'.

(37) ראה זח"ב לת, א. זח"ג סט, א. ע, א. וראה סה"מ תרס"ח ע' קנא. תרפ"ד ע' רעט [תש"ט ע' 107].

(38) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) אוה"ת פסח ע' תשסה.

(39) ראה ברכות מ, א. סנהדרין ע, ב.

(40) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) תו"א ויקהל קיד, ג. לקו"ת צו יב, ב. מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' מחזמט. פרשיות ח"ב ע' תקלד. ס"ע תקלו ואילך. ע' תקמד. תקנ ואילך. ענינים ח"א ע' רלב. תקס"ג ח"א ע' רפג. רצ. תקס"ה ח"א ע' תכט ואילך. ע' תמ. תקס"ח ח"א ע' קלו. תקס"ט ע' נט. תק"ע ע' סח. עה. לקמן תלו, סע"ב ואילך. תנב, ד ואילך. ביאורו"ק קמו, ג-ד. תו"ח בא צה, ב ואילך. קי, ד. קטז, א ואילך. קכט, א. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקטו ואילך. תרס"ז ע' קצד ואילך ובנסמן שם. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלג. סה"מ עזר"ת ע' קמו"קנו. ועוד. וראה משי"ת עוד בזה לקמן ב"ביאור" (תיט, ג) ובנסמן שם.

(41) הדעת: בכתי" הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ע' תשלב) הוסיף כאן אדהצ"צ: המושג.

(42) דהיינו בבחי' הכרה בלבד, כמו ע"ד הכרת השור והחמור את בעליו .. וזהו ק"ו להבין שישראל יוכל לידע ולהכיר את בוראם בבחי' קטנות המוחין עכ"פ, וכמשל הנ"ל בתינוק שיודע לקרות אבא כו', וד"ל: באוה"ת פ' ראה שם (ע' תשלב) השמיט

תיבות אלו בגוף המאמר, ובהגהה כתב: „ונק' קטנות אבא .. ועמ"ש בפ"י קטנתי מכל החסדים, דפי' בספר פנ"י פ' וישלח וכן כשעולים מעולם לעולם כו' חזורים לקטנות שני עד שיבואו לגדלות שני, ובכל עת שהוא בקטנות כו' צריך שמירה גדולה ובטחון כו', וזה ה"י בחי' ישראל כשיצאו ממצרים כו', עכ"ל .. וי"ל קטנות שני ע"ד המשנה שמלוכב בה כל ההשגה שבגמ' בדרך קצרה .. ומכ"ז יש להעיר לענין מצה קטנות דאבא כו' ורעה אמונה. ומו"ח ז"ל כ' דפי' קטנות היינו בחי' הכרה בלבד, כמו ע"ד הכרת שור וחמור את בעליו .. וזהו ק"ו להבין שישראל יוכל לידע ולהכיר את בוראם בבחי' קטנות המוחין עכ"פ, וכמשל הנ"ל בתינוק שיודע לקרות אבא כו', עכ"ד".

(43) ישע"י א, ג.

(44) יחזקאל טז, ו. וראה מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תקלד. תקנא. תקס"ז ע' קיט. לקמן תכד, ב. ועוד.

(45) הושע יא, א – בשינוי. ובגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ע' תשלג) תיקן הלשון ע"פ סדר הפסוק: „וכתיב כי נער ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני".

(46) ע"פ ישע"י סג, טז.

(47) ראה זח"ג כח, א. לד, א. וראה לעיל רנה, א. וש"נ.

(48) ראה שער הכוונות ענין הפסח דרוש ו. ענין ספירת העומר דרוש יב. פ"ע ח שער חג המצות פ"ב.

(49) באריכות: בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ס"ע תשלג) כ' במקום זה: „בסידור". וראה לעיל קנו, ד. וש"נ.

(50) ראה לעיל יב, ג. וש"נ.

(51) ראה לעיל יא, ג ואילך. וש"נ.

הראשון דפסח וכדומה, ולכך נק' רועה ישראל וכו', וזהו שנק' מיכלא דמהימנותא דוקא, וד"ל.

והנה יש להבין למה אמר ששת ימים תאכל מצות, ולא יותר כו'. הענין הוא, דידוע שמל' דאצי', הנקרא מהימנותא⁵⁷, וכן כנ"י, כלולים מ"ס כו', ועיקר השבירה מסיבת השאור שבעיסה כו' היה במדות בלבד⁵⁸, והן ששה מדות כידוע חג"ת נה"י כו', לכך נצטוו לאכול ששת ימים דוקא כו'. וביאור הדברים, הנה עד"מ הנ"ל בתינוק שידוע לקרות אבא עכ"פ, הנה יבוא בו בחי' ביטול העצמות עכ"פ מכל וכל, שהרי ילך אחרי אביו וקוראו אבא כו', ואז כל מדותיו הטבעיים יוכל להפוך מן הקצה אל הקצה מפני בחי' הביטול הזה כו', וכמו"כ בחי' המדות שנפל בהם השבירה בהסתעפות מדות רעות כו' כידוע, יוכלו להתהפך לקדושה, כמו באהוי"ר האלקית לבד, ולא לאהוב וליירא זולתו כלל וכדומה כו', ע"י בחי' הביטול שמתבטל מכל רצונות שלו כשקורא אבא כו', שהוא אנכי מי שאנכי, ע"י האמונה הנ"ל שנמשך באכילת מצה כו' מלמעלה מן הדעת כנ"ל, וד"ל. ובאמת מצד עצמות אא"ס ב"ה הרי הוא למעלה מעלה מכל השתלשלות, אפי' מ"ס, דהא לא אפי' י"ס אלא לאחזאה כו'⁵⁹ וכידוע, וא"כ הי' רועה ומפרנס השגה זו שלמעלה מן הדעת כו' בריבוי המשכות עד אין קץ ותכלית, ולא לששת ימים בלבד כו', אך לפי שאין המקבלים יכולים לקבל יותר מ' ימים כו', נתחלק שפע זו מאא"ס שבאבא לו' ימים בלבד, ומטעם הנ"ל שהשבירה היה בהם, וכדי לאהפכא חשוכא לנהורא כו'⁶⁰ ע"י, וד"ל.

וזהו ג"כ ענין ספירת העומר, שאנו אומרים היום יום א' לעומר, פ"י, היום הוא יום הגדול שבלתי מוגבל בחכמה עדיין, והיינו שלמעלה מן הדעת, בבחי' אנכי מי שאנכי כו', יום א' הוא לעומר, פ"י, הרי הוא נמשך ומאיר ליום הקטן ומצומצם שבמדת מל', להפוך בו מחשוכא לנהורא כו', שהעומר הוא מאכל שעורים כו', כמ"ש במ"א⁶¹, וד"ל. ועיקר הענין הוא, שנמשך לכנ"י מיומין עילאין שלמעלה מן הדעת כו', שיהיה בנר"ן שלהם בבחי' גילוי אור, ולא בדרך הלבשה והעלם בלבד כמו שע"י אכילת מצה הנ"ל, וד"ל. וזהו וספרתם לכם ממחרת השבת⁶², פ"י, שבת היא קדש דבחי' ח"ע כידוע⁶³, וממחרת השבת היינו מבחי' יומין עילאין שלמעלה מעלה מבחי'

ההפרש בין כ"ח מ"ה דחכמה לבינה, שבבינה כבר יש השגה בהתפשטות אורך ורוחב, והלא דבר הוא משיג כו', משא"כ בנקודת חכמה הוא בכחי' ביטול, העדר התפשטות לגמרי, רק תוכן נקודת הדבר כמו שהוא בעצם מתחילת הוייתו כו'. והמשל לזה הוא המצה⁶², שבהיותה בלתי שאור ומחמצת, הנה לא יתוסף בה ניפוח והתפשטות עביות וגסות כלל מקודם אפי' ולאחר אפיה, אלא כמו שהיתה בעצמה רק קמח ומים מעורב בלישה, במהותה העצמי תשאר גם לאחר האפי', בלתי תוספת התפשטות בה כלל מכמו שהיתה תחילה כו', משא"כ ע"י שאור ומחמצת, הנה יתפשט בעיסה לעשות בה נפוח גדול, ונראית ליש ודבר גדול בבחי' התפשטות ועביות וגסות לכל צד, בתוס' רב מכמו שהיה כו', וגם יהיה דרך הנפוח בדרך התנשאות והגבהה, שתתעלה ותתפיה מעט מעט בגובה כו'. וכל זה משל להבין איך שבנקודת חכמה שלמעלה מן הדעת וההשגה אין בה התפשטות אורך ורוחב כו', ולא שום הגבהה והתנשאות כו', רק בחי' הביטול בתכלית להיות רק כמו שהוא כו', משא"כ בנינה דינין מתערין מינה⁶³ להתנשאות, ע"י סיבות השאור, גבורות הקשות כו', ולהיות יש ודבר מ"ה כו'. וכשנצטוו ישראל לאכול מצה דוקא, היינו כדי שיבוא בנשמתם בחי' מוחין דאבא⁶⁴, נקודת חכמה דוקא שלמעלה מן השגה בהתפשטות כו', והוא בחי' אנכי מי שאנכי כנ"ל, ולא יתערב בה שאור כלל, כדי שיהיה בהם בחי' הביטול בתכלית כו'. ואמנם זהו בדרך הלבשה וצמצום במצה, ולכך נק' מיכלא דמהימנותא.

וזהו רועה אמונה, שמפרנס האמונה, כלומר, לא שמשגיגים במהות אור א"ס אנכי מי שאנכי כמו שהוא באמת כו', רק ע"י הלבשה דמצה בלבד כו', דהיינו שידע לקרות אבא בלבד, וכמשל התינוק הנ"ל, ולכך אומר רועה אמונה, עד"מ הזן ומפרנס ע"י מאכל, וכמו ע"י טעם דגן שיטעום התינוק כו', שגם שהדגן סיבה לכניסת המוחין דגדלות כו', עכ"ז אין בלחם ממהות החכ', רק בבחי' הלבשה והעלם גדול, כמ"ש במ"א⁶⁰, וד"ל. ועתה יובן פ"י רועה אמונה, שאין הפ"י שהאמונה היא הרועה, אלא בהיפוך, שיש רועה הזן ומפרנס את האמונה כו'. וביאור הדבר, שכנ"י נק' אמונה במוחין והשגת אלקות דאור א"ס דוקא כנ"ל, אך כדי לפרנס להיות בהם תוס' חיזוק המוחין, הוא ע"י רועה, שהוא בחי' אבא שורש כל האצי'⁶⁵, שזן ומפרנס להלביש⁶⁶ המוחין שלו בבחי' קטנות, והוא כמו אכילת מצה בליל

[רפה, ב]

(57) ראה לעיל רפ, ג. וש"נ.

(58) ראה לעיל עג, ד. וש"נ.

(59) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

(60) ראה זח"א ד, א.

(61) ראה לקמן תמה, א ובנסמן שם.

(62) אמור כג, טו.

(63) ראה לעיל שטו, ד. וש"נ.

(52) בהבא לקמן (בפיסקא זו) בענין חמץ ומצה – ראה לעיל עג, ג ואילך. וש"נ.

(53) ראה לעיל יד, ג. וש"נ.

(54) ראה פע"ח שער חג המצות פ"ב ופ"ו. דרושים שבהערה 40.

(55) ראה לעיל מז, ג. וש"נ.

(56) להלביש: כ"ה בכתה"י. אבל בדפוטים: הלביש.

סוכב וממלא כו⁷⁵, ובדרך פרטי פרטות הנה נשתלשל השפע אלקי בדרך זה מעילה לעילה, להיות המשפיע נק' בשם העלם הים, והמקבל העלול ממנו נק' בשם יבשה וארץ כו', עד שבעוה"ז ג"כ ענין זה, כמו שידוע שרוחניות וגשמיות שהן חומר וצורה ישנם בכל עולם לפי ערכו, ובזה העולם השפל הנה הוא מה שאמרו ז"ל⁷⁶ אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כו' ואומר לו גדל כו', והיינו שיש בחי' רוחניות החיות והמקור השופע לד' יסודות הגשמיים, והן כחות המזלות כידוע⁷⁷, וגם המזלות שרשם בעליון מהם ע"ד זה, כמ"ש⁷⁸ גבוה מעל גבוה כו' וכידוע, וכל א' העלם נקרא לגבי התחתון המקבל ממנו. והנה, כאשר הפך ים ליבשה כו', הרי ה' שינוי באיכות סדר ההשתלשלות בהעלם וגילוי, שהרי מן הים נעשה יבשה כו', עד רום המעלות של בחי' העלם וגילוי הכללי בים ויבשה העליונים דבחי' סוכב וממלא הנ"ל, מאחר שהי' שינוי בסדר צירופי המאמרות דים ויבשה הגשמיים, שצירוף מאמר התהוות הים נהפך למאמר התהוות היבשה כו', וא"כ ה' שינוי זה למעלה מעלה, דהיינו שנתגלה בחי' סוכב כ"ע שלמעלה מעלה מבחי' הדבור ב' מאמרות, עד ששינה הצירופים של הדבור העליון כו', והיינו שנתגלה ההעלם של הים העליון כו', וכמ"ש במ"א באריכות⁷⁹, וד"ל.

[רפה, ד]

וזהו שאמרו בזהר⁸⁰ ע"פ⁸¹ ואתם תחרישון לא תתערו מלה כו', כלומר, אין מועיל לשעה כזו בחי' העלאת מ"ן שע"י הדבור בשלוח כו', כי הרי צריך להתגלות מה שלמעלה מבחי' הדבור העליון, ואין בחי' הדבור מגיע לשם כלל, ע"כ אתם תחרישון בשתיקה לגמרי, ולא תתערו כלום באתערותא דלתתא ע"י בחי' הדבור כו', אלא ה' ילחם לכם⁸¹, פי', מבחי' סוכב כ"ע שלמעלה מהדבור העליון יתגלה לשנות הצירופים דים ויבשה כנ"ל, וד"ל.

וזהו שנאמר⁸² בשירת הים עד יעבור עמך ה' כו', כי הנה, פי' הוי' ידוע שהוא עפ"י סדר ההשתלשלות דוקא, י' באצ"ל ה' בכריאה כו'⁸³, כמ"ש במ"א⁸⁴ שכל המשכת

חכמה כו', וכמ"ש במ"א⁸⁵, וד"ל. והנה, מה שימי הספירה המה מ"ט ימים, כי ז' ימי הפסח הם כללות שלהם בדרך הלבשה והעלם דקטנות המוחין דאבא כנ"ל, ואח"כ מתחלקת כל מדה לז' בכחי' פרטי יותר, עד שהמה מ"ט ימים כו', ובשבעות שהוא זמן מ"ת מתחלקים לפרטי פרטיות יותר, והן בציור אדם רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת כו', וכל זה ענין הגדלה מעט מעט, כמשל התינוק הנוולד ויונק, ואח"כ אוכל לחם, שמתגדלים איבריו כו', וכמ"ש במ"א⁸⁶, וד"ל. ובזה יובן ג"כ מה שנא'⁸⁶ בששת ימים מצות תאכלו כו', מצות בוי"ו, ולפעמים כתיב⁸⁷ מצת בלא וי"ו כו', לפי שמתחילה נמשך מוחין דאבא למדות בדרך כלל, בלתי התחלקות ופירוד כלל, לכך נאמר מצת בלא וי"ו כו', וכשמתחלק אח"כ לו' ימים כנ"ל כתיב מצות בוי"ו כו', וד"ל.

ועתה יש להבין ענין מארז"ל⁸⁸ מה שביעי רשות אף ששה רשות כו', ותחילה יש להקדים ענין קריעת ים סוף שהי' בז' של פסח כו'. כתיב⁸⁸ הפך ים ליבשה כו', הנה ארז"ל⁸⁹ כל מה שיש ביבשה יש כנגדו בים כו', וידוע⁹⁰ הענין שרומז לעלמא דאתכטיא ועלמא דאתגליא שנקראים ים ויבשה, כמו דוגמת ים ויבשה הגשמיים, דכתיב⁹¹ יקוו המים כו' ותראה היבשה כו', כמו"כ ה' למעלה מעלה בהשתלשלות שפע האלקי ב' מאמרות יהי אור יהי רקיע כו'⁹², שהי' הדבור העליון הזה הנק' ארץ כידוע⁹³, כולל תחילה בהעלם גדול כמחשבה עליונה הנק' ים העליון⁹³, כמ"ש במ"א בארוכה⁹⁴, עד שאמר יקוו המים כו', ויתגלה הדבור העליון ב' מאמרות כו', ע"ש באריכות. וזה נק' עלמא דאתכטיא ועלמא דאתגליא בדרך כלל, והוא בחי'

(64) ראה לקו"ת מסעי צב, ב. סה"מ תקע"א ע' רלא. מאמרי אדה"א במדבר ח"ב ע' שכב ואילך. ע' תסה. אוה"ת תזריע ע' שמת. תקכת. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקעו. וראה גם תו"א מקץ לד, סע"ב ואילך. לקו"ת אמור לה, ד. מאמרי אדה"א פרשיות ח"ב ע' תקנן ואילך. שער האמונה לאדה"א כח, סע"ב ואילך. (65) ראה מאמרי אדה"א פרשיות ח"ב ע' תקנא. שער האמונה לאדה"א כג, א ואילך. וראה גם לקו"ת במדבר יז, ד. יט, א. מאמרי אדה"א כתובים ח"א ע' רנא ואילך. ע' רסב. תקע"א ע' קית. (66) פ' ראה טז, ח (בשינוי). וראה בא יב, לט. ועוד. (67) בא יב, יח. (68) תהלים סו, ו. (69) חולין קכו, א. ירושלמי שבת פ"ד, ה"א. (70) ראה לעיל רלט, ג"ד. וש"נ. (71) בראשית א, ט. (72) שם, ג ואילך. (73) ראה לעיל צו, סע"ד. וש"נ. (74) לע"ע לא מצאתי בדרושים שנאמרו לפני אמירת מאמר זה. וראה לעיל רלט, ג"ד (אבל שם לא נת' בארוכה). ואולי הכוונה לד"ה קדושים תקס"ב (סה"מ תקס"ב ח"א ע' קעד. ח"ב ע' תכ. דרמ"צ קנג, ב). וראה תו"א בשלח סב, א. סה"מ תקס"ו ח"א ע' שעז. לקמן תכד, ג. אמ"ב מז, א"ב. תו"ח בשלח קנג, סע"ב ואילך. קסד, ד. קפז, ג. מאמרי אדה"א ויקרא ח"ב ס"ע רנב ואילך. (75) ראה תו"א בשלח סב, ב. מג"א קכא, ד. לקו"ת פקודי ז, סע"ג. ואתחנן ד,

ב. ועוד. (76) ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א. זח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ"י. (77) ראה לעיל ריד, א. וש"נ. (78) קהלת ה, ז. (79) ראה תו"א בשלח סב, א. סב, ד. סג, א ואילך. לקו"ת ויקרא ו, ב. שמיני יט, ג. אמור לב, ד. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' תו. תקס"ג ח"א ע' קסג ואילך (נוסח א). קסו ואילך (נוסח ב). תקס"ו ח"א ע' שעז ואילך. לעיל שפה, א. לקמן תכד, סע"ג ואילך. ובכ"מ. (80) ראה זח"ב מז, ב. וראה תו"א בשלח סג, ג. לקו"ת צו טו, ג. מאמרי אדה"א פרשיות ח"א ס"ע רעג. תקס"ח ח"א ע' קעג. (81) בשלח יד, יד. (82) שם טו, טז. (83) ראה לעיל קז, רע"א. וש"נ. (84) ראה סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תשנז. וראה הנסמן בהערה הבאה.

ומתנשא על כל העולמות והנבראים כידוע⁹⁵, שהוא בחי' כתר מלכות דאצילות, נקרא בשם גיאות, והוא עדיין רק בחי' לבוש בעלמא⁹⁶ לגבי אמיתית הגיאות, שהוא הארת עצמות אור א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' סובב וממלא כו', והוא אנכי מי שאנכי כו'. וזהו גאה גאה, כתרגומו אתגאי על גיוותניא כו', וכמ"ש במ"א⁹⁷, וד"ל.

וע"ד זה יובן מחלוקת שבגמרא⁹⁸ אם שמים קדמו לארץ או ארץ קדמה לשמים, והמכריע אומר ששניהם כאחד נבראו, שנאמר⁹⁹ קורא אני אליהם יעמדו יחדיו כו', בהיות ידוע דשמים וארץ הן בחי' משפיע ומקבל למטה כו'¹⁰⁰, ולמעלה מעלה הן בחינת סובב וממלא¹⁰¹, עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא כו'¹⁰², ומ"ד שמים קדמו לארץ הוא כפי סדר ההשתלשלות דאבי"ע, דבוודאי בחינת סובב קדמה לבחי' ממלא כו', ומ"ד ארץ קדמה כו' היינו לפי שלע"ל כתיב¹⁰³ אשת חיל עטרת בעלה כו', כי נעוץ סופן בתחילתן כידוע¹⁰⁴, וע"כ אמר שגם בראשית ההשתלשלות שרש הארץ קדמה כו', וכמ"ש¹⁰⁵ הודו על ארץ ושמים, וכמ"ש במ"א¹⁰⁶. והמכריע שאומר שניהם כא' נבראו כו' הוא מפני ענין הנ"ל, שלגבי הארת עצמות המאציל כלא חשיבי כל סדר ההשתלשלות משפיע ומקבל, בין באצי' בין בבריאה כו', עד ששניהם שווין ממש וכאחד ממש נבראו, מבילתי קדימה כלל לאחד על זולתו כו', מאחר שהוא ית' בעצמותו מוכדל ומרומם לגמרי מגדר השפעה והמשכה כו', וכמ"ש במ"א¹⁰⁷ שרש הדברים. וזהו קורא אני אליהם, כלומר, כשקורא לשמים וארץ אני, שהוא בחי' כתר עליון,

והתהוות בין בבחי' אצילות בין בבחי' בריאה אינו אלא ע"י ד' אותיות הללו דשם הוי', שהוא צמצום והתפשטות כו'¹⁰⁸, ואמנם בדרך כלל המה ד' עולמות אבי"ע י' באצי' כו', וד"ל. והנה, בשעת קריעת י"ס, שהיה הגילוי אור מלמעלה מסדר ההשתלשלות, כמ"ש למעלה בענין ואתם תחרישון כו', וכמ"ש בזהר¹⁰⁹ ע"פ¹¹⁰ מה תצעק אלי בעתיקא תלי' כו', ע"כ אמרו עד יעבור עמך הוי', שעברו למעלה ממדרגות שם הוי' דאבי"ע כו', מפני שנתגלה עליהם הארה של בחי' עצמיות אור א"ס ב"ה, אנכי מי שאנכי כו', וכמ"ש במ"א¹¹¹, וד"ל.

ובזה יובן מאמרם ז"ל¹¹² ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי כו', וזה פלאי. אך הענין הוא כנ"ל, שסדר ההשתלשלות הוא בדרך העלם וגילוי, ים ויבשה כו', עד שהוא בחינת עילה ועלול חומר וצורה למטה, ע"ד שאנו רואין ערך חומר הד' יסודות לגבי רוחניות הד' יסודות מקורן ושרשן כו'. והנה הנבואה היא בחינת גילוי שכינה בנביא¹¹³ ממדת מל' דאצי' מקור כל הנבראים כידוע, והגם שבחי' אלקו' הוא, עכ"ז הוא בחי' התפשטות בלבד מאור א"ס ב"ה, ולא ממהותו ממש כידוע. ואמנם בשעת קריעת י"ס נתגלה עליהם בחינת עצמיות אור אין סוף ב"ה, דקמיה שוין הרוחניות והגשמיות חומר וצורה כו', עד שהרוחניות המשפיע גשמיות הוא בהשוואה אחת עם הגשמיות העלול ממנו כו', מפני שהוא ית' בעצמותו ומהותו הוא למעלה מבחי' התפשטות והמשכה כו', וענין רוחניות וגשמיות לא תתכן רק כמה שהוא בגדר התפשטות והמשכה כידוע, וד"ל. וזהו שראתה שפחה על הים, ולא בדרך הנבואה ממדת מל' בלבד, אלא מפני גילוי עצמות אור א"ס ב"ה, דקמי' כחשיכה כאורה כו'¹¹⁴, וגם השפחה ראתה כו' מה שלא ראה יחזקאל עפ"י הנבואה מטעם הנ"ל, וד"ל¹¹⁵.

וזהו שא'¹¹⁶ אשירה להוי' כי גאה גאה כו', ויש לדקדק למה אמר שני פעמים גאה כו', אך הענין הוא דכתיב¹¹⁷ ה' מלך גאות לבש כו', פירוש, מדת מלכותו ית' שמרומם

(95) ראה לעיל שם, ב. ושי"ב.

(96) ראה גם לעיל שם, סע"א. ושי"ב.

(97) ראה תו"א בשלח סב, ג. סג, ג. לקו"ת שלח מת, סע"א. נא, ג. חוקת נט, א"ב. סה"מ תקס"ג ח"א ע' קסב ואילך. תקס"ד ע' קה.

(98) ראה חגיגה יב, א. ב"ר ספ"א. ויק"ר לו, א. וראה ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א בסופה.

(99) ישע"י מת, יג.

(100) ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ס"ע קנ. פרשיות ח"א ע' כ. ח"ב ס"ע תרלט ואילך. ע' תשצ. תקס"ה ח"ב ע' תריא. תקט. תקס"ז ע' רפד. לעיל תט, א. ועוד. וראה גם לעיל קה, סע"ד ובנסמן שם - ששמים הוא בחי' ז"א; לעיל צב, סע"ד ובנסמן שם - שארץ הוא בחי' מל'.

(101) ראה תו"א נח ט, סע"ד. לקו"ת בחוקותי מה, ב. סה"מ תקס"ג ח"א ע' פ. תקס"ד ע' קי"קיא. קלה. קמו. קמט. תקס"ה ח"ב ע' תשלו. ועוד. וראה לעיל רלט, רע"ג ובנסמן שם בענין שהכתר נק' שמים.

(102) משלי יב, ד. וראה לעיל רת, רע"ג. ושי"ב.

(103) ראה ס"י פ"א מ"ז.

(104) תהלים קמח, יג.

(105) ראה תו"א ויגש מג, ג"ד. לקו"ת צו טו, ד. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' רנג. כתובים ח"א ע' כו. מארו"ל ע' קמו. של ואילך. הנחות הר"פ ע' עת. תקס"ב ח"ב ס"ע שכג ואילך. ס"ע תה ואילך. תקס"ג ח"א ע' לה. תקס"ה ח"א ע' קמב ואילך. ע' רכז. תקס"ח ח"א ע' מב. קעז ואילך. ח"ב ע' תשכה ואילך. תק"ע ע' פט. תו"ח בראשית ת, ג. כב, ג"ד. רל, א ואילך. ועוד.

(106) ראה לקו"ת צו שם. מאמרי אדה"ז מאמרז"ל שם ע' שלא. תקס"ב שם.

תקע"ב ע' עד. לעיל תט, א. תו"ח שם. ועוד.

(85) ראה לעיל רנט, רע"ב. ושי"ב.

(86) זח"ב מת, א. נב, ב.

(87) בשלח יד, טו.

(88) ראה תו"א בשלח סה, א. לקו"ת בלק עד, א. האוינו עא, ד. סה"מ תקס"ה ח"א ע' רמו. תקס"ז ע' מו. ועוד.

(89) ראה מכילתא בשלח טו. זח"ב סד, ב. צד, א. זח"ג כב, סע"ב. פרש"י בשלח טו, ב. וראה לקמן תכה, סע"ב ואילך. ושי"ב.

(90) בנביא: בגוכתי"ק אדה"צ הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ע' תשלח) העביר קו למחיקה ע"ג תיבה זו.

(91) ע"פ תהלים קלט, יב.

(92) ראה מש"כ עוד בזה באוה"ת פ' ראה שם.

(93) בשלח טו, א.

(94) תהלים צג, א.

לעצמות האצי' כו, וכמ"ש¹¹⁵ אכלו רעים, ואמרו בזהר¹¹⁶ שהן אבא ואימא כו, וכמ"ש במ"א¹¹⁷, וד"ל. וזהו ששת ימים תאכל מצות², פ"י תאכל לנוכח, כי זהו בחינת ורעה אמונה הנ"ל שמתפרנסת כנ"י בהמשכת מוחין דאבא כו, ולכך נאמר תאכל לנוכח ע"ש גילוי השפע בסוף כל דרגין כו, אבל ביום השביעי שכבר עלתה המל' מכל המדות שלה כנ"ל, אז עצרת להוי, דהיינו פרנסה לאביהם שבשמים כנ"ל, ולפי שהוא בתכלית היחוד במאציל העליון לא נאמר תאכל לנוכח כו, וד"ל.

ובזה¹¹⁸ יובן מה שבששת ימים נאמר¹¹⁹ כל מלאכת עבודה לא תעשו כו, וביום השביעי לא אמר רק לא תעשה כל מלאכה¹²⁰, ולא מלאכת עבודה כו, בהיות שענין מלאכת עבודה הוא שפע המל' לנבראים במלאכת עבודה בל"ט מלאכות חורש וזורע כו¹²¹, שהוא ענין בירורי רפ"ח כו' כידוע¹²², וביום טוב שיש לה עליות למעלה כנ"ל לא תעשה כלל מלאכת עבודה הנ"ל, אבל אשר יאכל לכל נפש כו¹²³ הוא כמו בחינת פרנסת המוחין אליה ע"י אכילת מצה הותר אליה המלאכה כו, וכל זה במלכות דוקא, דכתיב בה תאכל לנוכח כו, אבל בפרנסה שמפרנסין לאביהם שבשמים הנ"ל, דכתיב ב"י עצרת כו, לא נזכר כלל איסור מלאכת עבודה, ולא היתר מלאכת אוכל נפש, אלא לא תעשה כל מלאכה בלבד, וד"ל.

ואחר¹²⁴ כל זה יובן מאמרם ז"ל³ מה שביעי רשות אף ששה רשות כו, פ"י, רשות הוא מעלמא דחירות, והכוונה על בחי' הארת עצמותו ית' שהוא בחינת עולם החירות כידוע, לפי שהוא כל יכול להאציל עד אין קץ כו, ולכך נקרא אנכי מי שאנכי למעלה מאורות וכלים כו. והמצה היא פרנסת מוחין בהלבשה כו' וכנ"ל, ואין זה אלא להוציא מן השיעבוד ממצרים בלבד, כנ"ל בענין מצה בליל

אנכי מי שאנכי כו, אז יעמדו יחדיו בהשוואה א' לגמרי כו, וד"ל.

וזהו ג"כ ענין שביעי של פסח דכתיב בו² עצרת להוי' אלקיך כו, פירוש, עצרת לשון עיכוב ומניעה, כמו ועצר את השמים כו¹⁰⁷, וג"כ לשון אסיפה וכניסה כו¹⁰⁸, וכל זה להורות ענין הסתלקות ועליות הדיבור העליון להיכלל ולהיבטל באנכי מי שאנכי כו, שלמעלה מעלה מבחינת הדיבור כנ"ל, כמ"ש ואתם תחרישו כו, מפני שנתגלה עליהם בשעת קריעת י"ס הארת עצמותו ית' כנ"ל.

וטעם ההפרש שבין ששת ימים לשביעי, דבששת ימים כתיב תאכל מצות, וביום השביעי דוקא עצרת כו¹⁰⁹, היינו לפי שכמו שמבואר למעלה ענין אכילת מצה בששת ימים הוא להמשכת מוחין לנוק¹¹⁰ מלמעלה מן הדעת כו, כמ"כ ביום הז' שכבר עלתה המל' כנ"ל, צריך לפרנס בהמשכות מוחין לאבא מלמעלה מעלה מבחינת אבא. וביאור הדברים הוא ע"ד מאמרם ז"ל¹¹¹ ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, וידוע ששמים הוא בחינת סובב כ"ע כו¹⁰¹, ואביהם שבשמים הוא הארת אור אבא שרש כל האצי' כו, והפרנסה לחכמה דאצילות הוא כמ"ש¹¹² והחכ' מאין תמצא, דהיינו מבחי' אנכי מי שאנכי, בחי' עצמות המאציל כו, וכמ"ש במ"א¹¹³, וד"ל. וזהו לכו לחמו בלחמי כו¹¹⁴, פירוש לחמי, לחם ומזון של עצמותו כו, והוא פרנסת אבא מלמעלה מעלה כו, וד"ל. וידוע דהמצות הן בבחי' השתלשלות, וכמו שמצות אכילת מצה ישנו למטה מאצי' לבריאה בחינת הלבשת מוחין דאבא למל' כו, כמו"כ ישנו עד רום המעלות, דהיינו שתהיה ג"כ במדריגות היותר נעלה, דהיינו המאציל שנותן טרף ומזון לנאצלים, והוא המצה שתהי' לחם ומזון ויתלבש בה מוחין לחכמה דאבא כו, וזהו לחמו בלחם של מטה, ועי"ז יהיה גם בחינת מזון ולחם

[רפ"ו ב]

(107) עקב יא, יז. ובגוכתי"ק אדהצ"צ שם מוסיף כאן: „ועצור במילין באיוב ס' ד"י, וראה לקמן ב„ביאור" תכ, ב.
 (108) בגוכתי"ק אדהצ"צ שם מצייין: „בתרגום עצרת כנישין". וראה ת"א פינחס כט, לה. פ' ראה טז, ת. וראה גם לקו"ת שמע"צ פד, ג. פד, ד. ועוד.
 (109) בשער האמונה שבהערה 1 (לו, ב) מוסיף: „דהנה באמת יש להפליא מ"ש ו' ימים תאכל מצות וביום הז' עצרת, דמשמע שאין חובה ומצוה ביום ז' כמו בר' הימים, ובאמת ליל יום הא' חובה והוי' ימים הן רשות, ולא נבדל יום הז' מו' ימים שלפניו, שכל הז' ימי רשות ולא חובה, רק ליל יום א' לבד, וז"ש מה ז' רשות אף ו' ימים רשות ולא חובה, ומ"ש ו' ימי תאכל הוא רשות גם הז' רשות כמהם, ולמה אמר וביום הז' עצרת כו". עכ"ל. וראה מש"כ בזה בשער האמונה שם בהמשך הענין, ובנסמן לקמן הערה 124.
 (110) בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל „אוה"ת פ' ראה ע' תשמ) הוסיף כאן: כנס"י.
 (111) ראה זח"ג ג, ב. יל"ש פקודי רמז תית. וראה שהש"ר א, ג.
 (112) איוב כח, יב.
 (113) ראה לעיל ט, ד ובנסמן שם. וראה המובא מכאן (ולקמן ב„ביאור" תכ, א) באוה"ת וירא תתשצ, א.
 (114) משלי ט, ט. וראה גם לקו"ת מטות פא, ב.ג. שה"ש יז, א. סה"מ תקס"ז ע' רצו ואילך.

(115) שה"ש ה, א.
 (116) ראה זח"ג ד, א. וראה לעיל מט, ג. וש"נ.
 (117) ראה לעיל שם ובנסמן שם.
 (118) בהבא לקמן (בפיסקא זו) – ראה (נוסף למש"כ בזה לקמן בסוף הביאור הב' [תכג, א ואילך]; שער האמונה [לח, א ואילך], אוה"ת פסח [ס"ע תנב] ואוה"ת פ' ראה [ע' תשכת. ס"ע תשמ ואילך] דלעיל הערה 1) לקו"ת צו טו, ב. טז, א. אוה"ת פסח ע' תתקצד. תהלים (יהל אור) ע' רח. שיחת אחש"פ תשל"ט בתחילתה. וראה עוד (בההפ"ש שבין מלאכה ומלאכת אוכל נפש כו') לעיל רצד, סע"א ואילך ובנסמן שם.
 (119) אמור כג, ז. פינחס כח, י.
 (120) פ' ראה טז, ח (בשינוי).
 (121) ראה שבת עג, א.
 (122) ראה לעיל רט, א ואילך. וש"נ.
 (123) בא יב, טז.
 (124) בהבא לקמן בענין חובה ורשות באכילת מצה – ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) אוה"ת בשלח ע' תקעה. ביאורה"ז לאדהצ"צ ח"א ע' צה ואילך. ח"ב ס"ע תשעב. סה"מ תרס"ח ע' קסט-קעא. לקו"ש חכ"ב ע' 33. שיחת אחש"פ תשל"ב (לקו"ש ח"ז ע' 275 ואילך). וראה גם פלח הרמון ויקרא ע' פו.

בהעלם בקטנות מוחין של התינוק שכל הגדול שאין הגדול משיגו, ואם היה הרב רוצה להשפיע אותו השכל העמוק כמו שהוא בבחי' גדלות המוחין לא היה משיגו שום חכם, אך כאשר מלבישו ומעלימו בבחי' קטנות המוחין בדברים תחתונים המושגים לתינוק ישיגנו גם התינוק, אמנם השגה זו אינה במהות השכל העמוק כ"א ע"י מלבוש, כמו לקיחה על ידי דבר אחר בכלי היין וכדומה, ואיך שיהיה עכ"פ תופס במהות השכל העמוק, אלא שהוא ע"י כלי ומלבוש כו', משא"כ אם לא היה הרב מעלים ומלביש, רק מדבר כמו שהוא, לא היה כלי ומלבוש לתופסו, ולא היה שום אדם משיג אפילו בהעלם כו', ועכ"פ מובן שלא יש ערך כלל בין בחינת קטנות המוחין שמלביש לשכל העמוק, עם גדלות השכל של השכל העמוק כמו שהוא בהשגה ממש כו'. וע"ד כ"ז יובן למעלה, בהיות שבחינת גדלות דאבא הוא בחינת פנימיות חכמה דאצילות, בחי' ג"ר שבו, שהוא אור החכמה כמו שהוא בעצם בהרחבה והתפשטות מהותה העצמית כו', ובחי' הקטנות הוא אשר תרד אור החכמה להתלבש ולהתעלם בענינים תחתונים, שהן היו"ד מאמרות דמל' דאצי' כידוע, להיות לה למוחין ושכל, שאז הוא כמשל הנ"ל בתינוק היודע לקרות אבא ואינו משיג במהותו ממש כו', וכמשל התינוק שמשכיל השכל העמוק בהעלם כו', וד"ל. וזהו ורעה אמונה⁵, שאבא דאצי' מפרנס וזן לאמונה, הוא מל' דאצילות⁵⁷, במוחין חדשים, אך הם בהעלם והתלבשות בחינת קטנות כו'. והוא ענין המצה שנק' מיכלא דמהימנותא, כלומר, שטעם הדגן בלבד שבה הוא מבחי' מוחין דאבא, יודע התינוק שהוא כנ"י, כי נער ישראל כו'⁵⁸, לקרות אבא, בהלבשה ובהעלם בחי' אור א"ס שבגדלות החכמה הנקרא מהימנותא כו' כידוע, וד"ל.

[רפ"ו, ד]

וזהו¹³⁰ בימי הפסח דוקא, דכתיב² ששת ימים תאכל מצות, שהן ו' מדות דמל' שתאכל בהעלם מוחין דאבא כנ"ל, משא"כ כל השנה אין בה מוחין דאבא אפי' בהעלם והלבשה כו', רק מה שמקבלת מבחי' נה"י דז"א כו', והגם שהוא בבחי' גילוי אור, אין לו ערוך לגבי העלם והלבשת מוחין דקטנות דאבא שבמצה כו', לפי שהוא ממקום גבוה מאד נעלה מאור אבא שאין לאורות דז"א ערוך לו כלל כו', וידוע¹³¹ דבחי' קטנות דעליון נעשה גדלות לתחתון כו', וה"ז כמשל הנ"ל שעכ"פ יש לו תפיסה במהות השכל העמוק ע"י לקיחה בדבר אחר כו', משא"כ השכל הקטן ממנו אע"פ שישגנו ממש אין לו ערך לגבי השכל העמוק, גם שמיגו בהלבשה והעלם כו', וד"ל.

וכל זה בששת ימים דכתיב בה ורעה אמונה כו', אבל ביום

הראשון שהיא חובה¹²⁵ מטעם זה להיות אוכל מיכלא דמהימנותא דוקא, ולא לחיות כחיי גוים¹²⁶ דקרו ליה כו'. אבל השביעי רשות, מעלמא דחירות שלמעלה מבחינת ההשתלשלות, לכך אין חובה לאכול מיכלא דמהימנותא הנ"ל, רק רשות בחי' חירות העליון כו'. והוקשו כל ששת ימים לאחר שעלו עם המל' כנ"ל, לשביעי, שהמה ג"כ מקבלים בחינת החירות העליון כו', מלבד ליל הראשון שהוא חובה מטעם הנ"ל לצאת מאפילה לאור גדול כו', וד"ל. ובעבודת ה' גם כן יובן עד"ז, בהיות ידוע¹²⁷ ענין יציאת מצרים שחייב אדם בכל יום כו'¹²⁸ הוא יציאת הנפש אלקית ממחשך חומר הגוף במדות רעות כו', ובכל יום יש לו עבודה מיוחדת בפ"ע, דהיינו לפעמים מעוררת הנפש אלקית באהבה ופעמים ביראה כו', ולא כל העיתים שוות, והוא מפני שינויי המדות למעלה, שפעמים באה האור והשפע האלקי מלמעלה למטה להאיר את הנפש בחסד עליון, ולפעמים בבחינת גבורות כידוע, וכן שבת ויו"ט אף ע"פ שהן עליות כו', עכ"ז לא נקרא רשות כמו שביעי של פסח שמאיר מעולם החירות דעצמות אור א"ס ב"ה על נשמות ישראל, עד שיוכל איש זר להתקרב לה, מה שאינו לפי ערכו כלל בעבודתו בקדש בכל ימות השנה כו', וכענין ראתה שפחה על הים כו', וד"ל.

[רפ"ו, ג]

*

להבין שרשי הדברים הנ"ל, הנה להבין שרש ענין מצה, שהוא נקרא בזה"ק⁴ מיכלא דמהימנותא כו', ידוע שהוא בחינת מוחין דקטנות דאבא שמאיר לרחל להיות לה למוחין כו', וכמ"ש במ"א⁵⁴. וביאור הדברים, הנה המשל בזה מן התינוק שיודע לקרות אבא כשיטעום טעם דגן דוקא כו'⁵⁹, והרי אנו רואים שגם כשיקרא אבא אין לו השגה אמיתית במהות אביו, ואיך שהוא נולד ממנו כו', ועכ"ז הלא בקריאה זו שקורא אבא יש בהעלם כל ענין האמיתי¹²⁹ איך שהוא אביו, כי הרי קורא בשכל ונדעת אבא אע"פ שאינו יודע איך שהוא אביו כו'⁴⁰. וה"ז כמו הלומד הלכה עם התינוק עד שהתינוק משכיל פסק ההלכה כך וכך כו', ואע"פ שיש בפסק זה שכל עמוק מאד מאד שאין ביכולת התינוק להשיגו, עכ"ז באמרו דברי ההלכה הרי מלובש בהם בהעלם השכל העמוק כו', ונמצא מלובש

(125) ראה פסחים קכ, א. ושו"ע אר"ח סי' תעה ס"ו. שו"ע"ר שם סל"ב.

(126) גוים: בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל (אוה"ת פ' ראה ע' תשמא): העוכומ"ז.

(127) ראה תניא סש"ב פמ"ז (סו, ב). תר"א בשלח סה, ב. תצוה פד, ב. מאמרי

אדה"ז הקצרים ע' מט. ג. רכה. שלג. תכו. תקס"ג ח"א ע' קכד. ח"ב ע' תרל. תשצה. ועוד.

(128) ראה הנסמן בהערה הקודמת. וראה פסחים קטז, ב (במשנה).

(129) בענין מה שבקטנות יש כל העצמות כו' - ראה (נוסף לנסמן בהערה 1)

ביאורה"ז קמו, ג. תר"ח בא קטו, סע"ג ואילך. סה"מ תר"ל ס"ע קטו ואילך. תרל"ז

ח"ב ע' תקטו ואילך. תר"ן ע' שמא ואילך. תרנ"ז ע' רנא. תרס"ז ס"ע קצד ואילך.

עזר"ת ע' קמו.

(130) בהבא לקמן (בפיסקא ז) - ראה גם לקמן תלו, ב.

(131) ראה מש"כ בזה באוה"ת פ' ראה שם (ע' תשמו). וראה גם לעיל כו, סע"ד

ובנסמן שם.

במקור השכל, גם הדבור יתעלה בשרשו ממילא, כי מקור א' להם, וד"ל. והנמשל יובן שבעלות אבא דאצילות לקבל פרנסתו מע"י, גם המל' תעלה לשם, כי ענין אחד הם. וזהו עצרת, עצור במילין¹⁴⁴, למעלה מבחי' ירידת השפע בי' מאמרות כו', ולכך ואתם תחרישון, כי דוקא בשתיקה יתעלה אבא בעתיקא כו', ולא בהעלאת מ"ן דצלותא בדבור כו'. וזהו מה תצעק⁸⁷ בהעלאת מ"ן אלי להמשיך מ"ד כו', כי אין אבא מאיר בז"א, כי עלה בע"י, ואין הדבר תלוי אלא בע"י, ע"כ אין טוב אלא השתיקה, ולא תתערו מלה¹⁴⁵ בהעלאת מ"ן, כי ה' עצמו ילחם לכם כו', וד"ל.

וזהו עצרת להוי"ה¹⁴⁶, עצור מהמשכות מוחין להוי' דז"א כו', מפני עליות אבא כו'. ואמנם, פרנסת אבא ביום השביעי אינו דומה לפרנסת המל' בששת ימים, דבמל' כתיב תאכל לנוכח, כי מקבלת מאבא בהעלם והלבשה כו', ואור החכמה דאצי' שמיוחדת במאציל בתכלית היחוד לא נאמר תאכל לנוכח כו', שהרי החכמה מאין תמצא¹⁴², בבחינת גילוי אור א"ס כו', הוא בבחינת ביטול גדול כו', וד"ל. וגם בזאת יש הפרש ביניהם, דהשביעי רשות³, כלומר, לפי שמזון המוחין דעתיקא, בהיותו מסוף עולם הא"ס, הוא מבחי' עולם החירות, חירו דכולא כו', פי', לא כמו ליל ראשון שהוא חובה בהכרח, כי כדי להמתיק הגבו' קשות דנוגה שנאחזים במל' צריכה לאכול מיכלא דמהימנותא דבחינת מוחין דאבא כדי להמתיק בהכרח כו', וערך החו"ב הוא לפי ערך המיתוק, וזהו חובה, ועד"ז ג"כ למעלה בז"א ואבא ג"כ יש מדידה וקצבה לפרנסתם במוחין חדשים כדי להאיר תוספת הארה באצילות כו', וה"ז ג"כ חובה ולא רשות, כי הרי צריכים לקבל כפי סדר השתלשלות באורות וכלים כו', משא"כ למעלה מן הנאצלים, דהיינו בחינה תחתונה שבעצמות המאציל שבבחי' ע"י, נק' עולם החירות, שהרי בידו להאציל עד אין קץ, ולשנות סדר הראשון מן הקצה אל הקצה כו' כידוע, וא"כ גם בחי' הפרנסה דמצה שמפרנס לאבא כו' הוא בבחי' החירות, ולא בדרך חובה. וזהו מה שביעי דעצרת רשות דוקא ולא חובה, כמו כן הששה רשות³, כי הרי המה מקבלים מו"ק דאבא, שעדיין הוא רשות ג"כ, לפי שמקבל מיום ה' דע"י כו', מלבד ליל ראשון דפסח שמוחין דאבא נמשך במלכות רק בשכיל המתקות הדינין דמצרים כו' שהוא חובה, וכמ"ש בזהר¹⁴⁷ שנקראים החיצונים חובה, כענין מים אחרונים חובה כו'¹⁴⁸, וד"ל.

השביעי עצרת להוי' כו', היינו ענין ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים¹¹¹, פי' אביהם שבשמים, ידוע¹¹³ דשמים נקרא ז"א, ואביהם שבשמים הוא אבא שרש ומקור כל ההשתלשלות דעולם הנאצלים⁵⁵ שמלוכש בז"א כו', והפרנסה לאביהם שבשמים הוא מבחינת עתיקא¹³², וכמאמר הזה"ק³⁶ מה תצעק אלי⁸⁷ בעתיקא תליא כו'. וביאור הדברים, ידוע¹³³ דעתיק הוא סוף עולם הא"ס ושרש וראש לכל הנאצלים כו', והוא שרש ומקור גם לבחי' ג"ר דאבא, עד שהוא זן ומפרנס אותו במוחין חדשים כו', כי בחינת אור א"ס שבע"י אין לו קץ להאציל מוחין חדשים דאבא כו', וכמ"ש במ"א¹³⁴ ע"פ⁴⁶ כי אתה אבינו כו', וד"ל. והנה, מה שאמר ביום ה' דוקא עצרת כו', לפי שבששת ימים דמל' ירד אור אבא להתלבש¹³⁵ כו' וכנ"ל, וכאשר נשלם כל פרצופה כמזון דאבא, תחזור להתעלות במקור חוצבה באבא כו', ולעלות עם אבא למעלה מעלה ממקום שמפרנסים לאבא כו', והוא בחי' עתיקא כנ"ל. וזהו עצרת, כנישו כו'¹³⁶.

וזהו מ"ש ואתם תחרישון⁸¹, לא תתערו מלה כו'⁸⁰. וביאור הדברים, הנה כתיב¹³⁷ אדני שפתי תפתח ופי יגיד כו', כלומר, שהדבור הוא בחינת המשכה ושפע היורדת מלמעלה למטה מטה, כי לשון יגיד הוא ענין¹³⁸ המשכה וירידת השפע הוא כידוע¹³⁹, וכמו שאנו רואים באדם התחתון שכשהוא מדבר הוא בבחינת ירידה מעצמותו, משכל יורד למח' וממחשבה לדיבור, שהרי מה שמשכיל וחושב הוא מדבר, ואם יופסק השכל והמח' יופסק הדיבור כו', וכאשר יופסק כח השכל ויתעלו למעלה מעלה במקור השכל, אז יופסק ג"כ הדיבור ממילא וישתוק, כענין שתק רב כו'¹⁴⁰, כמ"ש במ"א¹⁴¹. והטעם הוא כידוע¹⁴² דאבא יסד ברתא, ושרש הדבור בג"ר דאבא דוקא, כי הלא אנו רואים שהתינוק כל זמן שאין לו גדלות השכל לא יוכל להביא השכלתו בצירופי אותיות הדבור, גם שישכיל ויבחין בין טוב לרע כו', כמ"ש במ"א¹⁴³, וע"כ בעלות כח השכל הוא גדלות השכל כידוע

[רפז, א]

(132) באוה"ת שם מוסיף: „כי או"א יונקים ממזלות דע"ק". ועיי"ש עוד.

(133) ראה לעיל שסו, א. ושי"ב.

(134) ראה סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תקפג (אבל גם שם נסמן למבואר במ"א בארוכה. וראה גם סה"מ תקס"ג ח"א ע' שא. ס"ע שמג).

(135) להתלבש: בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל (אוה"ת שם ע' תשמז) נוסף אחרי חיבה זו: „במל"ו".

(136) ראה לעיל הערה 108.

(137) תהלים נא, יז.

(138) ענין: בכתה"י: לשון.

(139) ראה לעיל רפ, ג. ושי"ב.

(140) ביצה ו, א.

(141) ראה מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ס"ע קנג ואילך. נביאים ס"ע רכ. תקס"ו ח"א ע' שמו. לעיל קמה, ב. תרי"ח חיי"ש קמ, סע"ד ואילך. וישב רז, סע"ד. דרמ"צ ל. ב. סט, ב. ועוד. וראה גם סה"מ תרצ"ב ע' שלא ובנסמן שם.

(142) ראה לעיל שצה, רע"ד. ושי"ב.

(143) ראה לעיל צג, א. ושי"ב.

(144) איוב ד, ב (בשינוי).

(145) מלה: בכתה"י: „מיד". אבל בדפוסים כאן, וגם בכת"י לעיל במאמר בכ"מ – „מלה". וראה לשון הזהר (זח"ב מז, ב): „ולא תתערו מלה... דלא תתערו מדי"ו".

(146) להוי": בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל: להויות.

(147) ראה זח"ב ו, א. קנד, ב. רנו, ב. רסה, סע"א ואילך. רסו, ב. זהר חדש פו, ג.

(148) עירובין יז, ב. חולין קה, ב. שו"ע או"ח סי' קפא ס"א. וראה זח"ב קנד,

ב. רסו, ב. זח"ג קפו, ב. רעג, ב. ובמ"מ. זהר חדש שם.

והיינו לפי שנעוץ סופן בתחילתן כו'¹⁰⁸, ותהיה לע"ל עט"ב כידוע¹⁰², ואמנם, אעפ"י שזה שני הפכים, עכ"ז קורא אני אליהם יעמדו יחדיו כו', למ"ד שמים וארץ כא' נבראו כו', והיינו לפי שכשהי' זו"נ בבחי' עיבור במעי אמו לא היה שום קדימה לא' על זולתו, אלא מבחי' ת"ת דאימא נעשה כתר א' לשניהם בשוה כו'¹⁵⁵, והיינו ששמים וארץ כא' נבראו ונוצרו בבטן אימא כו', וזהו קורא אני אליהם, הוא כתר א' המקיף לשניהם כו', וד"ל.

*

ולהבין בתוספת ביאור בשורש הדברים הנ"ל, ובפרט בענין ההתבוננות יש מאין כו', שגם חסידי אוה"ע יאמינו בזה¹⁵⁶, וא"כ למה נק' המצה מיכלא דמהימנותא, דמשמע שלהם לבדם מיוחדת אמונה זו כו'. אך שורש הדברים¹⁵⁷, הנה יש ג' מדריגות בנבראים בדרך כלל בב"ע, והוא נשמות ומלאכים וע' שרים¹⁵⁸, וכ"א כלול מכמה מדריגות בעילוי אחר עילוי כו'. והנה, מדריגה התחתונה שבכולם הן הע' שרים, שכללותם המה י' כתרין דנוגה¹⁵⁹ כידוע, שמכירים את בוראם שמהוה אותם מאין ממש, ואעפ"כ יכולים להיות יש ודבר בפ"ע כו' בבחי' נפרד כע"ז דכו"ם כו', והוא לפי שכח האלקי מצומצם בהם מאד מאד בריבוי הסתרות והעלמות, דהיינו שמישיגים רק השגת מציאותו ית' ולא ממהותו כלל, והיינו דקרו ליה אלקא דאלקייא¹⁶⁰, כלומר שהוא כח הראשון המקור האמיתי לכל כחות מוגבלים הנמצאים ממנו, והוא ענין כח הפועל בנפעל לבד, ובחי' אור א"ס המצומצם בכח זה האלקי מוסתר ונעלם מהם בתכלית ההעלם, לכך אע"פ שיודעים ומשיגים את בוראם, אין בהם התפעלות הביטול ממציאיותם כלל, אלא יהי' ליש ודבר נפרד בפ"ע, מפני שהיש מסתיר האין ונראה להם היש בלבד, אבל האין האלקי אינו בהם אלא בבחינת השגה מרחוק בלבד כו', וזהו מדריגות הע' שרים דקרו ליה אלקא דאלקייא כו'¹⁶⁰. ומדריגה הב' הן המלאכים דעשיה, שנק' צבא ה', ועליהם נאמר¹⁶¹ וצבא השמים לך משתחווים, פי', שאצלם הכח

155) ראה לעיל קג, ד. וש"נ.

156) בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל הוסיף כאן: „ע' בד"ה וידעת היום, דעת בממכ"ע ואמונה בסוכ"ע, וע"ש [= וע' שרים] דעשי"י אין להם אמונה בסוכ"ע ורק בממכ"ע, ומלאכים יש להם השגה בסוכ"ע, והנשמות שמבריא שנקחו ממחשבה פנימי' הכלים יכולי' להגיע לגלוי אנכי שלמעלה מסוכ"ע, וממכ"ע וסוכ"ע ושלמעלה מסוכ"ע הם ג"כ ג' בחי' גר"י דאצי"י."

157) בהבא לקמן בענין שרש אמונת אוה"ע — ראה מה שמעיר בזה בספר הערכים ערך אומות העולם ס"ב טוסק"א (כרך ב ע' עדר).

158) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) לקו"ת צו טז, א. סה"מ תקע"א ע' קמט. וראה המובא מכאן בסה"מ עטר"ת ע' תפח. תרצ"ו ע' 99.

159) ראה זח"ב לת, א. צד, ב. זח"ג מא, ב. ע. א. קמג, סע"א ורע"ב. ועוד.

160) בענין מדר' הע' שרים — ראה עוד לעיל ריש, ד. וש"נ.

161) נחמ"י ט, ו.

ושורש ענין ממחרת השבת תספרו כו'¹⁶², הנה ידוע¹⁴⁹ דיש שני מיני גדלות המוחין דאבא, הא' גדלות ראשון¹⁵⁰, והוא ענין הפרנסה שמפרנס לאבא כו' כנ"ל, והב' גדלות שני דאבא, אחר שיבוא גדלות ראשון לידי ביטול כו'¹⁵¹. וזהו ממחרת השבת, כי ידוע דשבת הוא בחי' ג"ר דאבא¹⁶³, וממחרת הוא בחי' א"א וע"י שלמעלה מעלה מן השבת, עד שהשבת יונק ממנו בדרך ספירה בלבד, והוא ענין ספירת העומר היום יום אחד כו', כלומר, יום שבע"י וא"א יאיר בספירה לאבא, ומאבא לזו"נ כו', וכללותם הוא ז' מדות דע"י וא"א שממשיכים מפסח עד זמן מ"ת, כדי להכין כלי ומכון בזו"נ ובאבא לקבל התורה כו', שהוא בחי' גדלות שני דאבא כו'. וביאור הדברים, הנה מה שאבא יונק ממזל הח' דא"א כו'¹⁵² לצורך פרנסת של מוחין כו', הוא בחי' גדלות ראשון, והוא במצות דפסח כנ"ל, אך כדי שיוכל לקבל מוחין דגדלות יותר נעלים מעצמות המאציל, והוא התורה שהיא בחינת עצמות חכמה דאור א"ס כו', נקרא גדלות שני, כמ"ש במ"א¹⁵³. עד"מ התינוק מיד כשיגדל לאחר שנשלם ימי יניקתו נק' גדלות ראשון, ועדיין לא יש בהשכלתו דעת שלימה לקבל חכמה ודעת, עד שיגדיל יותר ויהיה כבן ה' שנים כו'¹⁵⁴, ונמצא יניקתו גרם גדלות ראשון, ואכילתו מאכלים אח"כ גרם גדלות השני כו', וכמ"ש במ"א¹⁵⁵, וד"ל. ועד"ז יובן קצת למעלה, דע"י ספירת העומר מבירורים דרפ"ח כו', דנמשל למאכל חמץ כו', יבא המשכות מדות דע"י בשביל גדלות שני דתורה, משא"כ במצה דאינו אלא בחי' יניקה שלאחר הלידה שהיה כליל ראשון כו', וד"ל, וזהו ממחרת השבת תספרו כו'.

ושרש ענין קורא אני אליהם יעמדו יחדיו כו'¹⁶⁰, הנה, מ"ד שמים קדמו¹⁶⁰, היינו כפי דבר ההשתלשלות דזו"נ דאצי', דז"א קודם, והוא הנקרא שמים, כידוע¹⁰⁰ שהוא המשפיע והמל' הוא המקבל כו', ומ"ד ארץ קדמה כו'¹⁶⁰,

149) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) פ"ע שער חג המצות פ"א ופ"ב. מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תקיט. לעיל תלב, ד. תו"ח בא קכה, סע"ד ואילך. וראה גם (באופן אחר קצת ובנוסף לנסמן בהערה 151 והערה 153) מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' רי ואילך. ח"ב ע' תקיח ואילך. לקמן תכד, א. פיה"מ ב, א ואילך. ועוד. וראה המובא מכאן (ולקמן שם) בענין גדלות שני באוה"ת נח תרלו, סע"א. ואתחנן ס"ע איתרצא.

150) גדלות ראשון: בגוכתי"ק אדהצ"צ הנ"ל תיקן במקום תיבות אלו: „מוחין דיניקה". אבל באוה"ת פ' ראה שם (ע' תשנ) הוא כבפנים.

151) ראה (בענין הביטול שצ"ל בין גדלות ראשון לגדלות שני) סה"מ תקס"ג ח"א ע' שלא. ביאורו קמא, ג ואילך. תו"ח וישב רח, ג.

152) ראה זח"ג רפט, ב. ע"ח שער הכללים פ"ה. תניא אגה"ק סכ"ח (קמח, א). ועוד.

153) ראה ד"ה וראו תקס"ב (מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קלו. מארז"ל ע' קלג. תו"א וראו נו, א) וביאורו (סה"מ תקס"ב שם ע' קמ). תו"ח וראו סח, ג (מיוסד על ד"ה וראו הנ"ל). בשלח רא, ד. רד, א. מאמרי אדה"א ויקרא ח"א ס"ע רמא. ע' רצב. שי ואילך. במדבר ח"ב ע' תנ ואילך.

154) ראה אבות ספ"ה.

[רפז, ב]

[רפז, ג]

וכמ"ש¹⁷⁴ זה אלי ואנוהו, פי', זה הוא הרואה ממש במהות הדבר, ולא בדרכי השגת שכל בלבד, עד שיורה עליו באצבע לומר זה אלי, כלומר זהו מהותו כו', משא"כ בהשגת מציאותו בלבד לא יתכן לומר זה אלי כו', מאחר שאיננו משיג כלל במהותו ממש כו', וד"ל. ואמנם, לכך ירדה הנשמה ממקור חוצנה במהות אא"ס להתלכש בלבוש דנוגה הגופני, הוא כדי להראות גם את הגוף בחי' גילוי אא"ס, והוא ע"י ההתבוננות דוקא בהתהוות יש מאין כו', ולזה כל עיקר ירידתה לא לצורך עצמה כלל, כי מצד עצמה היא דבוקה בעצמות ומהות אא"ס ב"ה, כענין ישראל עלה כו', וכדי להראות את הנפש הבהמית א"א כ"א ע"י התבוננות יש מאין דוקא, בבחי' השגת מציאותו בלבד, כי משם מקור חוצב הנפש הבהמית, דהיינו רק מבחי' התפשטות כח האלקי בנבראים מאין ליש כנ"ל.

[רפז, ד]

וזהו אתה הראת לדעת כו'¹⁷⁵, כלומר, שהנשמה נתגלית בגופה רק לגלות דיעה לעיני בשר הגופני, שתשכיל ג"כ כי ה' הוא האלקים בבחי' אא"ס, והיינו הראת לדעת, להשכיל ולזכך חומר הגופני כו'. והשכלת הנפש הבהמית, שהוא התבוננות יש מאין, דהיינו בבחי' ראייה שכלית דנפש הבהמית כו', ה"ז כמשל שבירת¹⁷⁶ הקליפה דאגוז וכדומה, שבלתי שבירתו הרי לא יתגלה הפרי כלל וכלל, מפני שהוא מסתיר, וע"י שבירתו נתגלה הפרי לחוץ כו', וכמ"כ בהשכלות ראיית נפש הבהמית נשבר מסך מבדיל דקליפת נוגה שרש נפש הבהמית, וכמ"ש¹⁷⁶ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כו', ואז יאיר אור הנשמה בהשגת מהותו ית' ביתר שאת לומר זה אלי כו', משא"כ כשקליפת נוגה קיימת בחומר הגופני, לפי שהוא מסתיר אור הנפש האלקית, הרי גם כשתשכיל ותכיר הנפש אלקי' במהותו ית', לא יהיה בדרך האמת לאמיתו כמו שהיתה במחשבה תחלה קודם בואה לגופה כו', וכל שתפשיט גשמיות לכוש הנוגה יותר יותר יגלה בה אא"ס ממהותו ממש כו'. וזהו מבשרי אחזה אלוקה¹⁷⁷, פי', מבשרי הוא נפש הבהמית, כאשר תזדכך בתכלית להכיר את בוראה בהתהוות יש מאין, בבחי' ראי' שכליית כו' שנק' אחזה¹⁷⁸, כי תרגומו של ראייה חזי, כמו וחזי כו'¹⁷⁹, וכן מטעם זה נאמר בבלעם שהי' מקליפת נוגה מחזה שדי יחזה כו'¹⁸⁰, כמו המחזה דמראה שמסתכלים בה כו', וכמ"כ מבשרי אחזה בהתבוננות התפשטות כח האלקי,

האלקי אינו מצומצם בעולם כ"כ, אלא בבחינת גילוי יותר, עד שימצא בהם ההשתחוואה וביטול במציאות, מפני שמישיגים העדר וביטול היש לגבי האין ביותר כו', ונמצא יש להם קרבת אלקים בהשגה פנימית ביותר בעצמות אלקות כו', והן חסידי אוה"ע שיש בהם הארה קצת מעולם המלאכים דעשיה¹⁶², עד שימצא בהם ג"כ הביטול וההתפעלות מפני השגות אלקות כו', וד"ל. ומדריגה השלישית הוא עולם הנשמות שלמעלה מן המלאכים, והן למעלה מהתפעלות וביטול ג"כ, לפי שהמה מבחי' עצמיות אלקות, ולא מבחינת כח האלקי המתפשט בלבד כו', וכענין ישראל עלה במח'163, וכידוע¹⁶⁴ דנמלך בנשמתן של צדיקים, דמשמע שהיה הנשמות¹⁶⁵ במציאות קודם שנמשכו העשרה מאמרות כו', וכמ"ש במ"א¹⁶⁶. וכל זה בחינת נר"ן דעשיה, נפש הן הע' שרים, ורוח¹⁶⁷ הן המלאכים והנשמות, והמה דרך פרט בחינת בי"ע דעשיה¹⁶⁸, כידוע שכל עולם כלול מבי"ע כו', ודרך כלל הנשמות בעולם הבריאה והמלאכים ביצירה כו', רק שהן מתחלקים לריבוי רבבות מדריגות בכל עולם ועולם בעילוי אחר עילוי וכו', בבחינת השתלשלות עילה ועלול, עד שנפש דבריאה נשמה ליצי' כו' וכידוע, וד"ל.

[ב] והנה¹⁶⁹ ידוע¹⁷⁰ שנפש האלקית לא ירדה אלא לברר לבושי נוגה כו', דהיינו גופה החומרי שנקלח מקליפת נוגה דע' שרים כנ"ל¹⁷¹. וביאור הדברים יובן עפ"י הנ"ל, בהיות שהנשמה עצמה, להיותה חלק מבחי' עצמיות אלקות ממש¹⁷², שלמעלה מבחי' התפשטות אלקות בנבראים כנ"ל, ה"ז בבחי' השגת מהותו ית' ממש, ולא השגת מציאותו בלבד כו'. וזהו שאמרו על הצדיקים לע"ל שיראו באצבע ויאמרו הנה אלקינו זה כו'¹⁷³,

162 ראה מש"כ בזה בטה"מ תרס"ד ע' נב. ספר הערכים ערך אומות העולם ס"א סק"א (כרך ב ע' שיו). וראה המובא מכאן בלקו"ב לקונטרס ההתפעלות (מאמרי אדה"א קונטרסים ע' קמד) – הובא בלקו"ש ח"ו ע' 55 הערה 47. ח"ט ע' 67 הערה 52. ח"ט ע' 137 הערה 61. וראה גם לעיל שנג, ג ובנסמן שם בענין שרש חסידי אוה"ע בפני אדם שבמרכבה.
163 ראה ב"ר פ"א, ד. ובכ"מ.
164 ראה ב"ר פ"ה, ז. רות רבה פ"ב, ג.
165 הנשמות: בכת"י: כל הנשמות.
166 ראה הנסמן לעיל מז, א.
167 ורוח: כ"ה בדפוסים ובכת"י. ואולי צ"ל: ורוח ונשמה. [וראה שער האמונה שם (מ, ב): „ובחי' רוח הן המלאכים, כמ"ש עושה מלאכיו רוחות כו' .. ונשמו' הן בבחי' עצמיות הביטול בבחי' פנימי' אלקי' כנ"ל"].
168 ראה לעיל לו, סע"ב ואילך. וש"נ.
169 בהבא לקמן (עד פסקא: ובהו יובן שרש ענין) – ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) סה"מ עת"ר ע' לג"לד. המשך תער"ב ח"א ע' תנו ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' סא"ס [תש"י ע' 56-55]. וראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תשס.
170 ראה לעיל שלא, ד. וש"נ.
171 בגוכתי"ק אדה"צ הנ"ל הוסיף כאן: „כי אף עשיתיו ע"י בירור העשיית מרכה בחי' עליונה יותר מבריאה, כמ"ש סד"ה מי מנה".
172 ראה תניא שש"ב רפ"ב (ו, א). אגה"ת פ"ד (צג, סע"ב ואילך). ובכ"מ.
173 ישע"י כה, ט. תענית בסופה ובפרש"י. זח"א קטו, א (מדרש הנעלם). שמור"ר ספכ"ג.

174 בשלח טו, ב. וראה פרש"י עה"פ.

175 בענין ש"הראת לדעת" הוא גם מלשון שבירה – ראה אוה"ת פסח שבהערה 1 (ע' תלט). סה"מ עת"ר ותרצ"ב והמשך תער"ב שבהערה 169. וראה הנסמן בטה"מ עת"ר שם.

176 ישע"י מ, ה.

177 איוב יט, כו.

178 ראה זח"ב קטז, ב.

179 ראה ת"א ואתחנן ג, כא. האוינו לב, מט. ועוד.

180 בלק כד, טז.

שאלפני האצ"ל כידוע¹⁹¹ הוא במסכים דנוגה דבי"ע כידוע¹⁹², והמתברר גבוה מן המברר לאחר שנתברר, כמ"ש במ"א¹⁹³.

והוא שרש ענין אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים¹⁹⁴, פי', מצרים המה י' כתרין דמסאבותא¹⁹⁵, והאותות והמופתים בהם לעשות בהם שפטים כו' הוא היציאה ממצרים וצמצום שלהם המסתיר ומעלים אור א"ס כו', והוא כמו ע"י השגת ההתבוננות יש מאין כו'. ואמנם, גדולה היא מהשגת התהוות יש מאין כמבואר למעלה, מפני שאנכי מי שאנכי¹⁹⁶ הוא אשר הוצאתיך כו', פי', אנכי מי שאנכי היינו השגת מהותו ית', כמ"ש זה אלי כו', והוא מה שארז"ל¹⁹⁷ ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל כו', וראיה זו ראיית המהות היא שלא בכח' ההשתלשלות, ככל מראה הנבואה דכתיב בהם לשון מחזה בלבד, כמו חזון ישע"י כו'¹⁹⁸, והיינו מה שלא ראה יחזקאל כו', וד"ל. והוא לפי שישראל עלו במח' כנ"ל, דהיינו באנכי מי שאנכי כו', וזהו שאנכי הוציא אותם ממדריגות הראיה שכליית לראיית המהות לומר זה אלי כו', וד"ל.

[ג] ובזה יובן שרש ענין המכוון בסיפורי שבחים של הבורא ית' בכל מזמורי תהלים, כמו הללו את ה' מן הארץ תנינים כו' אש וברד שלג וכו'¹⁹⁹, ועד"ז בכל המזמורים, יכוין לספר בשבחי ריבוי העולמות והברואים, כמו במזמור²⁰⁰ ברכי נפשי כו', והגם שכללותם אינו אלא צמצום גדול לגבי עצמות אא"ס ב"ה, וכמ"ש²⁰¹ כולם בחכמה עשית, שאינו אלא בחי' עשי' כו', ועכ"ז הוא מכוון לספר בשבח העשי' זו, כמו שאמר²⁰² נפלאי' מעשיך כו' וכדומה, הענין הוא כנ"ל, דבחי' גילוי אלקות בעולמות תחתונים הוא ע"י התבוננות התהוות יש מאין דוקא, כמ"ש²⁰³ שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה כו', ודוקא בדברים תחתונים גשמיים, כמו שיתבונן בכדור הארץ הלזו הגשמי שנתהווה יש מאין מבחי' מל' שבמל' דעשי' כו', וכדומה לה בכל הברואים והאילנות והחי והמדבר שעלי' כו', כמ"ש²⁰⁴ אש וברד כו' עץ פרי כו', שמכל זה יתגלה אלקות בבחי' עשי', ואז יבא יתרון האור מתוך החשך דוקא, דהיינו כאשר ניטל המסך המבדיל כו', לפי שעיקר השבירה דז' מלכין קדמאין

שאינו אלא בחי' מחזה ומראה, אספקלרי' שאינה מאירה²⁰⁵, כי אין לזה ערוך עם מהות אא"ס ב"ה כידוע. אמנם, עכ"ז אחזה אלוקה ממש, כי מפני שנתאמת אא"ס גם בנפש הבהמית דוקא, ונשבר המסך המבדיל כנ"ל, אז יש תוס' ויתרון האור מתוך החשך²⁰⁶ לחזות ולראות במהות אא"ס ממש²⁰⁷, מצד מהות הנשמה עצמה, וכל שהמסך והמחזה דגוף מזדכך יותר, יותר יוכל להשיג במהות אא"ס, כמו לע"ל דכתיב²⁰⁸ ונגלה כבוד ה' כו', ויאמרו הנה אלקינו זה כו'²⁰⁹, וכמ"ש²¹⁰ זה אלי כו', וד"ל. וזהו ג"כ פי' כי עין בעין יראו כו'²¹¹, ב' עינים הללו, הא' עין דמחזה הגוף בהתבוננות יש מאין כו', ועין הב' הוא עין השגת הנשמה אלקית במהות אא"ס ב"ה לומר זה אלי כו', ולע"ל שיתברר בתכלית לבושי הנוגה, עד דעין נפש הבהמית ג"כ יראה וישיג בהשגת מציאותו ית', וכמ"ש²¹² וראו כל בשר יחדיו דוקא כו', אז גם העין הב' בהשכל מהות אא"ס יביט, כי לנוכח ולעומת העין של מטה הגופני יבא יתרון ההבטה של העין שלמעלה כו', וזהו עין בעין יראו כו', וד"ל.

[רפה, א]

[רפה, ב]

181) ראה לעיל פד, ד. וש"נ.

182) ע"פ קהלת ב, יג.

183) בענין היתרון שנעשה ע"י בראיית הנשמה – ראה אוה"ת פסח שם (ס"ע תלט ואילך. ע' תנב). המשך תערי"ב שם (ע' תנח ואילך).

184) ישע"י מ, ה.

185) שם נב, ת. וראה מאמרי אדה"ז מארז"ל ע' לור"ז (וראה לקמן הערה 198). סה"מ תרס"ה ע' קטז. תרפ"ז ס"ע רמ ואילך. תרצ"ב ע' שא.

186) תהלים קמח, ז ואילך.

187) תהלים מזמור קד.

188) שם קד, כד.

189) שם קלט, יד.

190) ישע"י מ, כו.

191) ראה לעיל נב, א. וש"נ.

192) ראה לעיל קנו, א. וש"נ.

193) ראה לעיל קיב, סע"ב ואילך ובנסמן שם. ועוד.

194) ישע"י א, א.

195) אבא: בכת"י: אבא ואימא.

196) ע"פ אבות פ"ד מט"ו. וראה לעיל ז, רע"א ואילך. וש"נ.

197) כל השנה הוא: בכת"י: הנה הוא.

שער חג המצות

תכב

זה אלי כו', וכנ"ל מטעם דעין בעין דוקא כתיב¹⁸⁵, וכנ"ל, וד"ל.

וגם²⁰⁴ בכל זה יובן מה שצריך המתפלל ליתן עיניו למטה ולבו למעלה כו'²⁰⁵, בהיות שכאשר לא ירגיל

בהתבוננות ראי' שכלי' הנ"ל בהתהוות יש מאין להיות מבשרי אחזה כנ"ל, ולא יכיר את בוראו כ"א מצד שרש נשמתו האלקית להשיג במהותו ית', והרי הנפש הבהמית

מסתיר השגה זו, א"כ צריך היה שיהיו עיניו למעלה, כלומר סגורות ונעלמות מלהשיג התבוננות בראי' שכלי'

כו', שלא יבלבלנו, ויסתעף מזה ג"כ שיהיה לו נפילות רבות בפתחו עיניו אחר התפלה וישיג את היש לעיקר כו', ועל

מה שיהיה לו התפעלות בתפלה כשהיו עיניו למעלה בהשגת המהות נא²⁰⁶ התעיף עיניך ואיננו כו', מפני עוצם

הסתרת הנפש הבהמית כו'. אך באמת צריך שירגיל עצמו בראי' שכלי' דוקא, להראות לנפש הבהמית כנ"ל, כדי

להסיר המסך המבדיל כנ"ל, והיינו עיניו למטה דוקא, וכמ"ש²⁰⁷ אתה הראת לדעת כו', ויהיו עיניו פתוחות להשיג

בעיני בשר דוקא כנ"ל, ולבו יהיה למעלה להשיג במהות אור א"ס ב"ה, מטעם שיתרון מתוך החשך כנ"ל, ואז לא

יפול הנופל²⁰⁷ לעולם, כי הרי נתאמת אצלו אחדות ה' גם למטה מטה בעיני בשר כו', וד"ל.

[ד] והנה²⁰⁸, להבין שרש ענין מדריגה השלישית בהשגת המהות דאנכי כו', והוא ענין ביום השביעי

עצרת כו', יש להקדים תחלה ענין הידוע בכתבי האריז"ל¹⁵² דאבא יונק ממזל הח' דא"א ואימא ממזל הי"ג כו', ועי"ז

נאמר¹¹² והחכמה מאין תמצא, פי', שאור א"ס עצמו הוא מובדל בערך מהסתעף ממנו אור החכמה, אך ע"י צמצום גדול כמשל יניקת שיערה לבד יסתעף ממנו החכ', והוא

בח' מזל דתיקון ונוצר חסד שבי"ג תיקוני דיקנא דאבא יונק ממנה כו', וכמ"ש ביאור דבר זה בארוכה²⁰⁹. והנה ידוע

דבשעת קריעת י"ס באמרו מה תצעק אלי כו'⁸⁷ דבעתיקא תליא כו'⁸⁶, היינו דבעא לאוקיר לדיקנא כו', וזהו רזא דכספרא דצניעותא תנינן לה²¹⁰, כמבואר שם²¹¹. וביאור

204) בהבא לקמן (בפיסקא זו) – ראה (נוסף לנסמן בהערה 198) לקו"ת פ' ראה כד, א. מאמרי אדה"א שמות ח"ב ע' תרעג. סה"מ תרנ"ה ע' תר"נו. לקו"ש ח"ב ע' 371. ועוד.

205) יבמות קה, ב. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ד. טושי"ע אור"ח סי' צה ט"ב. שוע"ר שם ס"ג.

206) משלי כג, ה (בדילוג).
207) ע"פ תצא כב, ח.

208) בהבא לקמן (עד פיסקא: וזהו ההפך) – ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) גם אוה"ת בשלח ע' תקע"ד תקעה. תקיט.

209) ראה לעיל כו, ד. ויש"נ.

210) ראה זח"ב קעת, ב (ספרא דצניעותא ספ"ד): „מה תצעק אלי, אלי דייקא, דבר אל בני ישראל ויסעו, ויסעו דייקא, במזלא הוה תלי דבעא לאוקיר דקניה". וראה מש"כ וראה גם זח"ג קלד, ב.

211) לע"ע לא מצאתי היכן נתבאר ענין זה. וראה בענין לאוקיר לדיקנא כו'

ממצרים להיות בהשגת מהותו, אך בדרך הלבשה בקטנות שלהם כו', וד"ל. ונמצא ג' מדריגות יש כאן, הא' התבוננות יש מאין מה שגם חסידי אוה"ע ישיגו כו', והוא כמו שמל' דאצי" מוסתר ונעלם ממש כל השנה, והב' בימי הפסח שמאירין בה מוחין דאבא במצה דקטנות כנ"ל, והג' בהשגת המהות ממש דאנכי מי שאנכי, והוא ביום ה' עצרת להוי' כו', וכמשי"ת בעזר"ה, וד"ל.

ועם¹⁹⁸ ענין הנ"ל שנפש אלקי' לא ירדה אלא לברר לבושי נוגה כו', יובן הטעם שאמר ריב"ז איני יודע באיזה

דרך מוליכים אותי כו'¹⁹⁹, ולכאורה יפלא, הלא ידע בנפשו שלא זו מאהל תורה ויראת ה' כל ימיו כו'. אך הענין הוא,

דגיהנם הוא העיקר בשביל בירורי נפש הבהמית מלבושים הצואים שלה כידוע²⁰⁰, והוא לא ידע אם בירר בכי טוב את

נפשו הבהמית, הגם שידע בנפשו האלקית שתוכל לידבק למעלה באור א"ס ב"ה מצד התקשרות שלה בתורה ויראת

ה' כל ימיו כו'. והטעם הוא כידוע דנפש הבהמית היא נפש החיונית הטבעיות, דהיינו הדם שבו הנפש כו'²⁰¹, אבל

שרשו ברוחניות המזלות הוא בחי' הממוצע בין הקדושה האלקית דנשמות שבעולמות ביי"ע ובין חיצוני' יניקות

נוגה, והמה בחי' הצלם הנו' בע"ח בשער פרקי הצלם²⁰², שהן הממוצעים המחברים וממשיכים שפע נפש האלקי'

לנפש הבהמית, והן שרשי מקורי הנפשות הבהמיות דנוגה, והם הצריכים בירור דוקא, לפי שהמה מקורים לשפע

הנוגה מחיצוני' הכלים די"ס דבי"ע כו', כמבואר בכתבי האריז"ל²⁰³, וד"ל. ולזאת לא ידע לאיזה דרך יוליכו אותה,

כי אולי לא בירר בכי טוב פרקי הצלם דנפשו הבהמית וכו', ובלתי זה לא יהיה לו דרך לבוא לבחי' ראי' המהות לומר

198) בהבא לקמן (עד סעיף ד) – ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) מאמרי אדה"א מארז"ל ע' לר"ל. ולכאורה הנדפס שם הוא נוסח אחר ממאמר זה (וראה מש"כ שם בהערה שבכתה"י מעתיק שבהם נמצא המאמר – נרשם כמאמר בפ"ע, אבל בכמה מקומות נכ' במאמר „כנ"ל", וא"כ אפשר שהוא רק קטע מתוך מאמר אחר). או שהוא ביאור למאמר זה (וראה מש"כ שם בהערה שאינו ברור מכתה"י אם הוא מאמר מכ"ק אדה"י).

199) ראה ברכות כח, ב. וראה (נוסף לנסמן בהערה הקודמת) מאמרי אדה"א שמות ח"ב ע' שמא. דברים ח"א ע' עט. ח"ב ע' תקנו. וראה גם (באופן אחר) לקו"ת הוספות לויקרא נ, סע"ד. מסעי צ, ב. מאמרי אדה"א הקצרים ע' שט. תפד ואילך. מארז"ל ע' לא ואילך. הנחות הר"פ ע' קט. ס"ע קטז. תקס"ה ח"ב ע' תתכד.

תקס"ח ח"א ע' שסג. ביאור"ז רכה, ג. סה"מ תרמ"ו ע' טו ואילך. תרנ"ג ע' רנה ואילך. תרס"ג ח"א ע' קס ואילך. ח"ב ע' רסג ואילך. ועוד.

200) ראה לעיל נג, ג. ויש"נ.

201) ע"פ פ' ראה יב, כג. וראה תניא שש"ב פ"א (ה, ב). רפ"ט (יג, ב). לקו"ת שה"ש לא, א. ועוד.

202) בחי' הצלם הנו' בני"ח בשער פרקי הצלם: שער פרקי הצלם הוא שער כד.

וראה מאמרי אדה"א שבהערה 198: „הנה נו' בע"ח בפרקי הצלם שעיקר הביירוים הוא בצלם, שבו ה' מי ומי ההולכים ושבירת הו' מלכ', לכך עיקר הביירוים הוא לברר את בחי' הצלם כו', ע"ש". עכ"ל. וענין זה לא מצאתי בשער פרקי הצלם, כ"א בשער כו – שער הצלם – פ"א ואילך.

203) ראה ע"ח שער כו שם. שער מט פ"ג.

ואמנם, כדי שיהיה תוספת גילוי בעתיק, עד שיהפך סדר השתלשלות מוחין דאו"א וזו"ג שמסתעפים ממנו כו', אין זה כ"א מהתעוררות אנכי מי שאנכי שלמעלה מן הפרסא הנ"ל. וזהו וביום הז' עצרת להו' כו', פי' לשון עצרת הוא ענין מניעה ועיכוב כידוע²¹⁷, והיינו לפי שבששת ימים היה ענין המצות בבחי' קטנות דאבא לבד כנ"ל בכל פרטי הפרצופים דזו"ג כו', וביום הז' הוא בחי' העלי' וההתנשאות מלמטה למעלה עד רום המעלות, דהיינו ליכלל בהארט אנכי מי שאנכי שלמעלה מבחי' התפשטות והמשכה בציוור קוין חח"ן מימין כו'²¹⁸, לכך כתיב²¹⁹ ואתם תחרישון, בבחי' השתיקה שלמעלה מהדבור, כמ"ש למעלה בארוכה, וד"ל. וזהו עצרת, מניעת השפע וירידת האור, להו' אלקיך, ביחוד זו"ג כמו בכל שאר הימים שנמשכים להם מוחין מאו"א כו', מפני שעולים ונכללים בעצמות הכתר שלמעלה מן הפרסא כנ"ל, וד"ל.

וזזהו ההפרש בין מצת למצות בוי"ו כו', כי הנה, אבא עצמו בבחי' ג"ר שבו, הוא כ"ח מ"ה שבחכמה שמאין תמצא, עדיין לא יש בו חילוק ג' מיני מוחין מפורדים ומחולקים, אלא מבחי' נה"י שבאבא יתחלק לג' מיני מוחין בשביל השפעת המוחין לזו"ג וכידוע²¹⁹, ולכך נק' מצת לשון יחיד, כי בבחי' יחידות עולה ומקבל ממזל הח' דאו"א כנ"ל, משא"כ כשכבר נשפע ממנו מוחין למדות ומל' נק' מצות בוי"ו ע"ש ו' קצוות דאבא שמתחלקים לכמה מיני מוחין בזו"ג כידוע, וד"ל²²⁰. וזהו מפרנסין לאביהם שבשמים²²¹, דידוע²²² דז"א נק' שמים, ואביהם שבשמים הוא בחי' אבא שרש כל האצי, והוא בחי' ג"ר שבו שממנו מקור מוצא כל מוחין עליונים כו', והפרנסה והשפע לאביהם שבשמים הוא מזל ונוצר כנ"ל, ע"י אנכי מי שאנכי כו', וד"ל.

ושרש ענין לא תעשה מלאכה הנז' ביום הז'120, ולא תעשה מלאכת עבודה הנז' בכל הימים כו'¹¹⁹, היינו לפי שהמל' נק' נפש, כידוע ע"פ²²¹ נשבע ה' בנפשו כו', ומ"ש²²² אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו כו' היינו כל

הדברים, הנה, הארת הכתר עליון שמאיר בחכמה דרך צינור בלבד בחי' מזל ונוצר הנ"ל, הוא בחי' עתיקא, שהוא ממוצע בין עצמות המאציל לנאצלים, כי הוא בחי' תחתונה שבעולם הא"ס ושרש וראש לכל הנאצלים כידוע¹³³, וד"ל. וזהו שרש ענין אנכי מי שאנכי³³, פי', כי בכתר עליון יש חיצוניות ופנימיות, והחיצונית שבי"ג ת"ד מאיר בחכמה ושאר הנאצלים, אבל כדי שיהיה שינוי ההארה מאור לאור כו', צריך להמשיך ולעורר מבחי' פנימי' הכתר, הנק' אנכי מי שאנכי, וד"ל.

וזהו הפך ים ליבשה כו' נשמחה בו⁶⁸, בעצמות הכתר דוקא²¹², לפי שידוע²¹³ דפרסא מפסיק בין עצמות הכתר דא"ק לבחי' תחתונה שבמאציל הנק' כתר דקטנות להיות ראש ושרש לנאצלים כו', כמ"ש²¹⁴ עד הגל הזה כו', ומבחי' נה"י דע"י ואילך נתגלה העלם העצמות, ומלביש לזרועות דא"א, וזרועות דא"א מלבישים לאו"א כו'²¹⁵, ונמצא מה שלמעלה מן הפרסא נק' עלמא דאתכסיא, ומבחי' נה"י דע"י ואילך נק' עלמא דאתגליא, ע"כ גם בנאצלים המסתעפים מע"י כמו או"א וזו"ג, הגם שאו"א נק' נסתרות וזו"ג נק' נגלות כידוע בתיקונים²¹⁶, לגבי עתיקא כולם שוין בבחי' התגלות, מפני שנה"י דע"י בבחי' גילוי הם לגבי עצמות המאציל כנ"ל, וד"ל. וזהו הפך ים ליבשה, פי', כשנתגלה בחי' עתיקא מלמעלה מן הפרסא כנ"ל, נהפך הסדר של ההשתלשלות ונתגלה ההעלם, דהיינו מוחין דאו"א המכוסים נעשו בבחי' גילוי כמו מוחין דזו"ג הנגלות כו', מפני שנה"י דע"י מלביש לכולם בהשוואה א', וד"ל.

[רפת, ד]

(נוסף למש"כ בזה באוה"ת פסח שם ע' תמת. אוה"ת פ' ראה שם ע' תשנב) רמ"ז (הובא במק"מ) לוח"ב שם. ס' הדרת מלך ס' קטו (נט, ב). אוה"ת שבועות ע' קצב. שופטים ס"ע תתכו. נ"ך ח"א ע' תריג. וראה המובא מכאן באוה"ת ויצא תתלו ע"ב, וז"ל: „ועיין בסידור .. ושם הביא מ"ש בספד"צ ספ"ד ע"פ מה תצעק אלי במזלא הוה תליא, דבעי לאוקיר דיקניה, ושם היינו דבעת קי"ס כדי שיהי' הפך ים ליבשה, שהוא אשר עלמא דאתכסיא יאיר בגילוי כמו עלמא דאתגליא, צ"ל ההמשכה מפנימי' הכתר דוקא מלמעלה מהפרסא, וזהו לאוקיר דיקני, כי י"ג ת"ד שמאירים בחכמה זהו רק מבחי' החיצוני, שהם השערות עצמן, אבל להיות הפך ים כו' צ"ל מאיר בי"ג ת"ד מבחי' הפנימי דוקא. עכ"ל, ועיי"ש עוד. וראה המובא עוד מכאן באוה"ת בשלח ע' תנח.

(212) ראה תו"א בשלח סב, ד. סד, ג. לקו"ת שמע"צ פט, א. ועוד.

(213) ראה (בענין פרסא דא"ק) זח"ג קבת, א. ע"ח שער ח פ"ב ורפ"ג. אוצ"ח שער הנקודים פ"ב ורפ"ג. מבו"ש ש"ב ח"א פ"ב. לקוטי השי"ס להאריז"ל חולין ס, ב ד"ה לכו ומעטי. תניא שעהיוה"א פ"ט בהגהה (פו, א). מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ס"ע קא. ס"ע קנח ואילך. כתובים ח"ב ע' נט. ענינים ח"א ס"ע ה ואילך. ס"ע טו ואילך. תקס"ח ח"א ע' קעט. לעיל ש"ב, ג. סה"מ תרנ"ז ע' רמב ואילך. תרס"ד ע' כה ואילך. ע' מא ואילך. המשך תרס"ו ע' סט. ריד. רסו ואילך. רפה ואילך. סה"מ תרס"ט ס"ע לד ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתעו. ועוד. וראה עוד לקמן תמו, ד ובנסמן שם – בענין הפרסאות שלמעלה מאצי' (ועיי"ש בהערה).

(214) ויצא לא, נב.

(215) ראה ע"ח שער יד פ"א. שער כט פ"ו. פע"ח שער חג המצות פ"ו.

(216) ראה לעיל מה, ג. וש"נ.

(217) ראה לעיל הערה 107.

(218) ראה זח"ג קנג, ב. ע"ח שער א ענף ב. פרדס שער ו פ"א. שער ז פ"א ופ"ב. ובכ"מ.

(219) ראה ע"ח שער לא פ"א. פע"ח שער הקדישים פ"ב. שער ק"ש פכ"ב. שער השבת ספ"ט.

(220) ראה אוה"ת פסח שבהערה 1 (ע' תנב), וז"ל: „וזהו ענין ששת ימים תאכל מצות בוי"ו, ההמשכה מאבא, ושרש' ממולות, ולכן מצות בוי"ו ע"ש ו'ק דאבא, וביום הז' עליית אבא לקבל מפנימי' הכתר, ושם מצת ל' יחיד, הנה עין כו' ל' יחיד, לית שמאלא כו' (וזה"ש שמות י"ג ו' שבעת ימים תאכל מצת, בלא וי"ו, היינו כיון שנזכר גם יום השביעי. וצ"ע י"ב ט"ו, וכן י"ג ז'. וגם, מצה בלא ו' לכאורה למטה יותר, כמ"ש זחר ויצא קנ"ו. ויש ליישב עם מ"ש בד"ה הקל קול דיש בחי' שלמטה מוי"ו ויש למעלה מוי"ו כו").

(221) ירמי' נא, יד (בדילוג). עמוס ו, ח (בדילוג). וראה לעיל צא, ג. וש"נ.

(222) בא יב, טו.

שנקרא שביעי של פסח עצרת לה' אלקיך, ולא עצרת סתם, כי הנה, גם חג השבועות נקרא עצרת בלשון המשנה¹ בעצרת על פירות האילן כו', ובשמ"ע כתיב⁵ ג"כ עצרת תהי' לכם, ובפ' אמור⁶ אמר ביום השמיני עצרת היא סתם, ולמה אמר בכאן בסוף פ' ראה בשביעי של פסח עצרת לה' אלקיך, ולא אמר עצרת סתם, או עצרת תהיה לכם. ועוד יש להבין, למה אמר כאן לא תעשה מלאכה סתם, דמשמע אפי' מלאכת אוכל נפש שהותרה בכל יו"ט, והלא בכל המועדים אמר דוקא כל מלאכת עבודה לא תעשו⁸, אבל מלאכת אוכל נפש מותר⁹, וגם בשביעי של פסח שרי אוכל נפש כמ"ש בפ' אמור¹⁰ ובפ' פנחס¹¹ ביום השביעי מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו, מלאכת עבודה דוקא, אך בכאן מפני שאמר עצרת לה' אלקיך אמר סתם לא תעשה מלאכה, אפי' אוכל נפש, ויש להבין מה שייך זל"ז. וגם יש להבין כל עיקר ענין שביעי של פסח מהו, ואם מפני נס דקיי"ס¹² למה אמר מטעם עצרת לה' כו', מה ענין קיי"ס לקרותו בשם עצרת כו'.

אך הנה כתיב¹³ הפך ים ליבשה כו', ולעתיד כתיב¹⁴ והחרים ה' את לשון ים מצרים, והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים, והדריך בנעלים, והיתה מסילה לשאר עמו אשר ישאר מאשור, כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים, ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנת בי כו', והנה י"ל למה לעתיד יעברו בנהר ולא בים, כמ"ש והניף ידו על הנהר כו', וביצ"מ עברו בים, ולזה כיון באומרו הפך ים ליבשה ל' עבר, דקאי ביצ"מ, בנהר יעברו ברגל¹⁵ לשון עתיד, דקאי לעתיד, והיינו שם נשמחה¹⁶ לשון להבא, דהל"ל שמחו כו', וגם בפסוק זה יש להבין למה קורא לעתיד בשם נהר. וגם יש להבין¹⁵ למה אמר לעתיד והכהו לשבעה נחלים בלבד, ובקיי"ס א'¹⁶ לגזור י"ס לגזרים כל"ח¹⁷, וידוע¹⁸ די"ב גזרים הם כנגד י"ב

המלאכות הצריכות לאוכל נפש בלבד, ולא חורש וזורע כו', שבמל' דאצי' הוא בחי' פנימי' השפע למל' דאצי' בשביל מזון ומחי' לה לעצמה, דהיינו המשכות מוחין עליונים כו', וכמו מצה מיכלא דמהימנותא הנ"ל, אבל לא מלאכת עבודה כו' לחרוש ולזרוע כו', הוא בחי' בירורי רפ"ח כו'¹²², שהם בשביל חיצוני' השפע, כידוע שנק' עבודה בשדה כו'. ואמנם, גם מלאכה שבשביל אוכל נפש עשי' ומלאכה תחשב, אע"פ שאיננה עבודה כו', והוא בחי' קטנות דאבא שמפרנס את כנ"י מל' דאצי' כנ"ל. משא"כ בפרנסה שמפרנס לאביהם שבשמים הנ"ל ביום הז' דעצרת להוי' כו', גם מלאכה ועשי' דאוכל נפש אינה נקראת, ולכך נאמר לא תעשה כל מלאכה, ואפי' אינה מלאכת עבודה, אלא מלאכת אוכל נפש כו', והטעם מובן, לפי שמל' דאצי' בהיותה העיקר לצורך שפע למקבלים עד שנק'223 נפש כל חי כו', מלאכת אוכל נפש נק' מלאכה והותר אצלה כו', אבל השפע וההמשכה להיות מציאות אצילות החכמה ממזל ונוצר חסד כנ"ל, אינה נחשבת בכלל מלאכת אוכל נפש, מאחר שבחי' החכמה הגבה למעלה מגדר שפע ואור חיות לנאצלים, שהרי ג"ר שבחכמה בבחי' תכלית הביטול לגבי אא"ס ב"ה, ואחוזו וקשור בתכלית היחוד, כידוע²²⁴ דלטעם זה התלבשות אא"ס בחכמה דוקא כו', וד"ל. ולזה הוא מצוה ואומר שגם כל מלאכה ועשי' בעלמא לא תעשה ביום הז' דעצרת, כי הרי מ"מ קצת עשי' מלאכה יחשב מה שהחכמה מאין תמצא, כמ"ש בסמוך²²⁵, וד"ל.

[רפ"ט, א]

* * *

ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך לא תעשה מלאכה², הנה יש להבין³ הטעם

(223) ראה לעיל ה, ד. וש"נ.

(224) ראה לעיל ג, ב. וש"נ.

(225) בסמוך: כ"ה בדפוסים (וראה לקמן תכת, ב). אבל בכת"י: "במ"א". וראה

לעיל רצד, סע"ג ואילך ובנסמן שם.

* * *

(1) מאמר זה נאמר ע"י כ"ק אדה"ז באחרון של פסח תקס"ז, ונרשם ע"י כ"ק אדה"א בס' מאמרי תקס"ז (כתי"ק מס' 1196). אלא שבגוכתי"ק נקרא חצי התחתון של הדפים, ולכן הוגה כאן המאמר בהשוואה לגוכתי"ק הנ"ל ולדפוס"ר. רוב חלקי המאמר הנמצאים בגוכתי"ק נדפסו בטה"מ תקס"ז ע' קיח ואילך.

נוסח נוסף נמצא בגוכתי"ק הר"מ בן אדה"ז (מס' 1066), ולא נדפס לע"ע. נוסח נוסף נדפס בס' עבודת הלוי (להר"א הלוי מסטראשעלא) דרושים לקיי"ס [כו](לו), ד ואילך.

המאמר נתבאר בטה"מ תקס"ז ע' שפה ואילך (בכותרת: דרוש דשנת תקס"ז מיה"ד שיחי' פה לאד"י). חלק גדול מהמאמר (עד פיסקא: והנה כתיב כימי צאתך) נתבאר בארוכה במאמרי אדה"א ויקרא ח"א ע' ריח-שסו.

כמה מעניני המאמר נתבארו (בקיצור) גם בד"ה זה שנאמר בשביעי של פסח תקס"ז (נוסח א' נדפס בתוס' הגהות בלקו"ת צו טו, ד ואילך. נוסח ב' נדפס בטה"מ תקס"ז ע' קיז ואילך, והוא הנחת הר"מ בן אדה"ז).

כמה מעניני המאמר הובאו ונתבארו בכ"מ - כנסמן לקמן בהערות: 43, 52, 70, 120, 126, 160, 171, 186, 240, 242, 243, 245 ו-263.

(2) פ' ראה טו, ח.
(3) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) ד"ה זה תקס"ח (לקו"ת צו טו, ב. סה"מ תקס"ח ח"א ע' קעא). תקי"ע (לקו"ת צו יג, ב. סה"מ תקי"ע ע' סה). ועוד.

(4) ר"ה טז, א. וראה עוד הנסמן לקמן הערה 209.
(5) פינחס כט, לה.
(6) כג, לו (בדילוג).
(7) ראה לעיל תיט, ב. וש"נ.
(8) אמור כג, ז. ח. כא. כה. לה-לו. פינחס כח, יח. כה"כו. כט, א. יב. לה.
(9) ראה שבת ס, ב. וש"נ. רמב"ם הל' שביית יו"ט פ"א. טושו"ע או"ח סי' תצה ס"א. שוע"ר שם ס"ב.
(10) כג, ח.
(11) כח, כה.
(12) ראה סדר עולם רבה פ"ה. סוטה יב, ב ובפרש"י. פרש"י בשלח יד, ה. ועוד.
(13) תהלים סו, ו.
(14) ישעי' יא, טו ואילך.
(15) ראה (נוסף לנסמן בהערה 1) ד"ה לה"ע קרי"ס תקע"ב (לקו"ת צו טו, ד ואילך. סה"מ תקע"ב ע' רמא ואילך. רנו ואילך). ועוד.
(16) תהלים קלו, יג.
(17) - כי לעולם חסדו.
(18) ראה פרד"א פמ"ב וברד"ל שם. לקח טוב יד, טז. פרש"י תהלים שם. פיה"מ להרמב"ם ופי" הרע"ב אבות פ"ה מ"ד.